

SCB

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2008

Information om utbildning och arbetsmarknad 2009:2

Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2008

Statistiska centralbyrån
2009

Focus on Business and Labour Market, autumn 2008

Statistics Sweden
2009

Tidigare publicering Har utkommit halvårsvis sedan 2004
Previous publication Published semiannually since 2004

Producent SCB, avdelningen för nationalräkenskaper
Producer Statistics Sweden, National Accounts
SE-701 89 Örebro
+ 46 19 17 60 00

Förfrågningar Leif Haldorson, +46 19 17 67 75
Inquiries leif.haldorson@scb.se

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet i denna publikation.
Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:
Källa: SCB, *Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2008*.

It is permitted to copy and reproduce the contents in this publication.
When quoting, please state the source as follows:
Source: Statistics Sweden, *Focus on Business and Labour Market, autumn 2008*.

Omslag/Cover: Ateljén, SCB
Foto/Photo: Monica Holmberg, SCB

ISSN 1654-4366 (online)
ISSN 1400-3996 (print)
ISBN 978-91-618-1490-9 (print)
URN:NBN:SE:SCB-2009-AM78BR0902_pdf (pdf)

Printed in Sweden.
SCB-Tryck, Örebro 2009.04

Förord

Under de fem år som denna rapportserie har funnits, har konjunkturen växlat. När det första numret introducerades hösten 2004, märktes de första tecknen på en återhämtning efter att industrikonjunkturen nått sin botten i slutet av 2003. Läget på arbetsmarknaden såg länge dystert ut, trots en förbättrad konjunktur. Arbetslösheten började inte minska förrän våren 2006, ungefär samtidigt som BNP-tillväxten kulminerade, och det fanns få tecken till oro. För ett år sedan kom emellertid en avmattning på bred front i ekonomin samtidigt som stigande räntor och hög inflation spökade. Som framgår av vår beskrivning i denna vår tionde rapport var dock arbetsmarknadsläget i stort sett gott under det andra halvåret 2008, trots den mycket kraftiga konjunkturavmattningen.

Vår första artikel handlar om hur sjukskrivningar kan påverkas av den egna familjens sjukskrivningar, en fråga som vi inte tror har studerats tidigare. I den andra artikeln fortsätter kartläggningen av vilken betydelse gemensamma styrelseledamöter kan ha för ett företag; en första artikel i ämnet publicerades i vår förra utgåva.

Redaktör för detta nummer av Fokus har varit Leif Haldorson.

Statistiska centralbyrån i april 2009

Monica Nelson Edberg

Leif Munters

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

Innehåll

A separate text in English is provided at the end of the publication, on page 87.

Förord	3
Sammanfattning.....	11
Teckenförklaring och förkortningar	12
Arbetsmarknaden under andra halvåret 2008.....	13
Kraftig nedgång i ekonomin	13
Sysselsättning och arbetslöshet.....	16
Negativ utveckling på arbetsmarknaden	16
Arbetskraften ökade med 43 000 personer	17
Antalet sysselsatta ökade endast i september	18
Nedgångar i antalet tidsbegränsat anställda	21
Arbetslösheten började öka i november	23
Ungdomsarbetslösheten fortsatt hög	24
Oförändrat antal arbetade timmar	25
Anställda, lediga jobb och vakanser	26
Färre anställda i offentlig sektor	27
Löneutvecklingen	28
Offentlig sektor	30
Privat sektor	30
Lönenivåer inom offentlig sektor.....	33
Arbetskostnader inom privat sektor.....	35
Sjukskrivningar – delvis ett släktfenomen?.....	39
Sammanfattning.....	39
Inledning	40
Hypoteser	41
Metoden.....	43
Den sociala interaktionseffekten.....	43
Den beroende variabeln – sjukskriven eller inte	45
Uppdelning av slakten	45
Potentiell bias.....	46
Data och variabler.....	46
Deskriptiv statistik	47
Empiriska resultat	50
Tecken som tyder på "sjukskrivningskultur"	50
Korta och långa sjukskrivningar – skillnad i påverkan?	54

"Sjukskrivningskulturens" interaktionseffekter	56
Känslighetsanalyser	61
Slutsatser	63
Gemensamma styrelsemedlemmar ett framgångskoncept?	67
En analys av företagens produktivitets- och sysselsättningsutveckling	67
Sammanfattning	67
Inledning	68
Data	69
Metoddiskussion	73
Analys av produktivitet och sysselsättningsutveckling	74
Slutsatser	77
Referenser	79
Bilaga – Gemensamma styrelsemedlemmar ett framgångskoncept?	81
In English.....	87
Summary	87
List of graphs	88
List of tables.....	89
List of terms	91

Diagramförteckning

1. BNP-förändring från föregående kvartal, säsongrensat och omräknat till årstakt. Procent	14
2. Befolkningen 15–74 år efter arbetskraftstillhörighet och huvudsaklig verksamhet. Andra halvåret 2008	18
3. Antal sysselsatta av befolkningen 15–74 år. April 2005 – december 2008. 1 000-tal	19
4. Andel sysselsatta i befolkningen 15–74 år. April 2005 – december 2008. Procent.....	20
5. Antal sysselsatta i befolkningen 15–74 år efter näringsgren. Andra halvåret 2008.....	21
6. Antal fast och tidsbegränsat anställda, förändring sedan föregående år. Januari 2007 – december 2008. 1 000-tal	22
7. Andel tidsbegränsat anställda av samtliga anställda. April 2005 – december 2008. Procent.....	23

8. Andel arbetslösa i procent av arbetskraften, befolkningen 15–74 år. April 2005 – december 2008.....	24
9. Andel arbetslösa i procent av arbetskraften i åldern 15–24 år samt i åldern 15–74 år. April 2005 – december 2008.....	25
10. Antal frånvarotimmar per vecka i huvudsysslan efter orsak. Andra halvåret 2008. 1 000-tal	26
11. Utveckling av lönesumma och antal anställda i privat sektor. Index: Kvartal 1, 2001=100	27
12. Antal lediga jobb och vakanser i privat sektor. 2001–2008	28
13. Förändringstal av den genomsnittliga lönen i offentlig sektor. Januari 1999 – december 2008. Procent	30
14. Förändringstal av den genomsnittliga lönen i privat sektor samt 12-månaders glidande medelvärde. Januari 1997 – december 2008. Procent	31
15. Löneökning för arbetare och tjänstemän i privat sektor. Januari 1999 – december 2008. Index: Januari 1999=100	32
16. Reallöneökningar för arbetare och tjänstemän i privat sektor. Juli 2008 – december 2008. Procent	33
17. Genomsnittlig månadslön inom statlig sektor efter kön. Januari 2000 – december 2008. Kr	34
18. Genomsnittlig månadslön inom kommuner och landsting. Januari 1999 - december 2008. Kr	34
19. Förändringar av arbetskraftskostnader i privat sektor efter näringsgren. Andra halvåret 2007 – andra halvåret 2008. Procent	35
20. Arbetskostnader för arbetare i privat sektor, december 2008. Kronor per timma.....	36
21. Arbetskostnader för tjänstemän i privat sektor, december 2008. Kronor per månad.....	37
22. Sysselsättningsförändring mellan 2004 och 2007 i företag startade före 2005 efter storleksklass. Storleksklass bestämd av antalet sysselsatta 2004	70

Tabellförteckning

1. Nyckeltal för den svenska arbetsmarknaden, befolkningen 15–74 år. Andra halvåret 2008.....	17
2. Andel tidsbegränsat anställda av samtliga anställda efter kön och ålder. Andra halvåret 2008. Procent.....	22
3. Förändringstal av den genomsnittliga lönen efter sektor. Årsgenomsnitt 1997–2008. Procent.....	29
4. Deskriptiv statistik över 2007 och 2002 års populationer. Procenttal (om ej annat anges)	49
5. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007. Kontroller för geografiskt avstånd mellan individ och släktingar samt för andel sjukskrivna på arbetsstället år 2006 (AS)	52
6. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2002. Kontroller för geografiskt avstånd mellan individ och släktingar samt för andel sjukskrivna på arbetsstället år 2001 (AS)	53
7. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007, efter korta (90 dagar eller mindre) och långa (fler än 90 dagar) sjukskrivningar	55
8. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2002, efter korta (90 dagar eller mindre) och långa (fler än 90 dagar) sjukskrivningar	56
9. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007. Redovisning av interaktionseffekter av kön, födelseland, utbildning och socioekonomisk grupp	58
10. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2002. Redovisning av interaktionseffekter av kön, födelseland, utbildning och socioekonomisk grupp	59
11. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007 och 2002	60
12. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007, efter påverkan via egen familj exkl. partner och påverkan via partner	61

13. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007, med hänsyn till utbildningsnivå och socioekonomisk grupp	63
14. Företag med gemensamma styrelseledamöter 2004 efter huvudgrupp enligt SNI 2002	72
15. Medelvärden för produktivets- och sysselsättningsutveckling under år 2004 efter typ av företag	72
16. Effekten (ATT) av rekrytering av olika typer av gemensamma styrelsemedlemmar där den beroende variabeln är produktivetsnivån år 2005, 2006 respektive 2007.....	75
17. Effekten (ATT) av rekrytering av olika typer av gemensamma styrelsemedlemmar där den beroende variabeln är sysselsättningstillväxten från år 2004 till år 2005, 2006 respektive 2007.....	76
18. Effekten (ATT) av rekrytering av olika typer av gemensamma styrelsemedlemmar där den beroende variabeln är en klassificering av företaget som minigasell respektive gasell för år 2005, 2006 och 2007	76
19. Bestämningsfaktorer för rekrytering av gemensamma styrelsemedlemmar (GS) år 2004 för utfallsvariabeln produktivitet	81
20. Bestämningsfaktorer för rekrytering av gemensamma styrelsemedlemmar (GS) år 2004 för utfallsvariablerna sysselsättningstillväxt, gaseller och minigaseller.....	82
21. T-test; test av differensen mellan variablerna i matchningsmodellerna från tabell 19 (produktivetsmodellerna)	83
22. T-test; test av differensen mellan variablerna i matchningsmodellerna från tabell 20 (sysselsättnings- och gasellmodellerna)	84
23. Deskriptiv statistik: medelvärden, standardavvikelse och min/max.....	85

Sammanfattning

Den konjunkturavmattning som inleddes i början på förra året övergick under andra halvåret i en kraftig tillbakagång inom stora delar av den svenska ekonomin. BNP-tillväxten sjönk kraftigt både under tredje och fjärde kvartalet, och i en accelererande takt. Så inleder Bo Sandén sin inledande sammanfattning av den ekonomiska utvecklingen under andra halvåret 2008. Efterfrågan för de svenska företagen urholkades under hösten från två håll, dels från de svenska hushållen, dels från utländska kunder till våra exportföretag. På både prisområdet och räntemarknaden skedde under hösten en snabb omsvängning i utvecklingen, från tidigare stadiga uppgångar till betydligt snabbare och kraftigare nedgångar.

Till beskrivningen av utvecklingen på arbetsmarknaden under andra halvåret 2008 har Katja Olofsson, Fredrik Rahm, Ann-Marie Persson och Allan Henrysson bidragit.

Efter ett första halvår med förhållandevis många sysselsatta och få arbetslösa, kunde flera negativa tendenser registreras under andra halvåret. Sysselsättningen var i stort sett oförändrad under halvåret, men nedgången av de tidsbegränsat anställda var påtaglig; de minskade i antal under varje enskild månad under perioden. Liksom tidigare var det betydligt vanligare med tidsbegränsade anställningar bland yngre och inte minst bland yngre kvinnor.

I genomsnitt var 289 000 personer arbetslösa under andra halvåret 2008. Detta gav ett arbetslöshetstal på 5,9 procent för hela perioden – 5,6 procent för männen och något högre, 6,2 procent, för kvinnorna. Av dessa 289 000 arbetslösa utgjordes 57 000 av heltidsstuderande som samtidigt sökte arbete. Under perioden juli–oktober var arbetslöshetsnivåerna mer eller mindre oförändrade jämfört med 2007. I november och december ökade emellertid arbetslösheten, först med 1,0 och därefter med 0,8 procentenheter. Om man ser till födelseland slog den ökande arbetslösheten relativt lika mot grupperna inrikes och utrikes födda. Ungdomsarbetslösheten var fortsatt hög och uppgick i åldersgruppen 15–24 år till 17,5 procent under andra halvåret.

Antalet anställda i offentlig sektor fortsatte att minska, under fjärde kvartalet 2008 var minskningen 2,0 procent. Den största minskningen skedde inom den kommunala verksamheten, där antalet anställda

under sista kvartalet minskade med 2,5 procent. Detta till skillnad mot antalet anställda i företagsservicefirmor, som fortsatte att öka. Branschen sysselsätter nu nästan lika många anställda som verkstadsindustrin. Antalet lediga jobb minskade överlag.

Den första artikeln har rubriken *Sjukskrivningar – delvis ett släktfenomen?* Det är Fredrik W. Andersson, Susanne Gullberg Brännström, Staffan Brantingson, Johan Wall och Mattias Bokenblom som har analyserat frågan om det finns en högre risk att vara sjukskriven om någon släkting tidigare varit sjukskriven. Resultaten pekar på att individens risk för att vara sjukskriven år 2007 var ca 18 procent högre om individen hade haft minst en familjemedlem som varit sjukskriven 2006 än om ingen familjemedlem varit sjukskriven året innan. Som familjemedlemmar räknas föräldrar, syskon, eventuella partner till syskonen samt individens partner. Risken för att bli sjukskriven verkar även påverkas av partnerens familj; motsvarande risk för individen var 2007 ca 6 procent högre. Om man tar hänsyn till kön, ser vi att endast män påverkades av sjukskrivningar i partnerens familj. Risken var i storleksordningen 14 procent.

I artikeln *Gemensamma styrelsemedlemmar ett framgångskoncept? En analys av företagens produktivitets- och sysselsättningsutveckling* redovisar Fredrik W. Andersson och Andreas C. Poldahl en studie av de företag som har rekryterat någon gemensam styrelsemedlem under år 2004. Med gemensam styrelsemedlem menas en person som sitter i styrelsen för minst två olika bolag. Frågeställningen är om dessa företag haft en högre produktivitets- och/eller sysselsättningsutveckling på ett till tre års sikt än de företag som inte gjort en sådan rekrytering. Analysen visar att de företag som rekryterat en styrelsemedlem från företag tillhörande de finansiella branscherna uppvisade en snabbare sysselsättningsutveckling på ett till tre års sikt. Dessa företag hade också en högre sannolikhet att bli klassade som gasellföretag, dvs. snabbväxande företag. Däremot kunde inte några produktivitetseffekter kopplas till rekryteringen av en gemensam styrelseledamot.

Teckenförklaring och förkortningar

.. Uppgift inte tillgänglig eller alltför osäker för att anges

Arbetsmarknaden under andra halvåret 2008

Kraftig nedgång i ekonomin

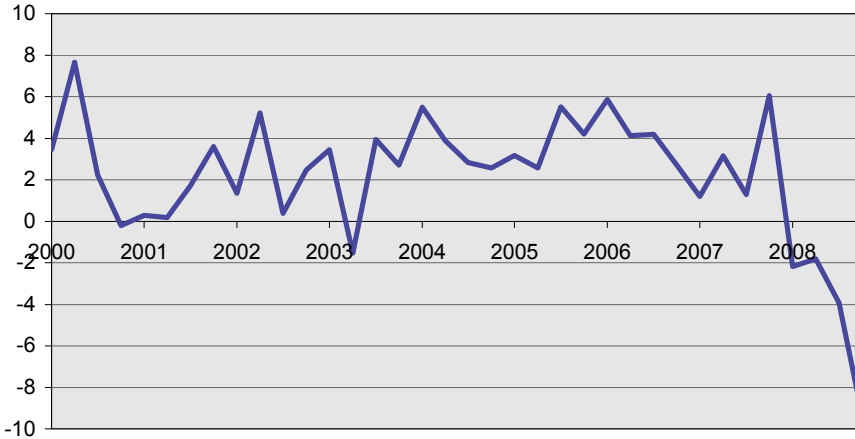
Den konjunkturaomattning som inleddes i början på förra året övergick under andra halvåret i en betydande tillbakagång inom stora delar av den svenska ekonomin. BNP-tillväxten sjönk kraftigt både under tredje och fjärde kvartalet, och i en accelererande takt. Efterfrågan för de svenska företagen urholkades under hösten från två håll, dels från de svenska hushållen, dels från utländska kunder till våra exportföretag. De bakomliggande faktorerna återfinns i den globala ekonomin, som då gick in i en recession. På både prisområdet och räntemarknaden skedde under hösten en snabb omsvängning i utvecklingen, från tidigare stadiga uppgångar till betydligt snabbare och accentuerade nedgångar.

Den svenska ekonomin genomgick en stark försämring under andra halvåret 2008. Utvecklingen var en fortsättning på den konjunkturaomattning som blev mer påtaglig under första halvåret i fjol, med en ekonomisk utveckling som redan då var den sämsta på många år. Under första halvåret i fjol upphörde sålunda den svenska ekonomin att växa efter en lång period med hög tillväxt. BNP minskade då till och med något jämfört med andra halvåret 2007.

Under andra halvåret övergick sedan den stagnerande utvecklingen i en allt kraftigare tillbakagång i ekonomin. Efter att under tredje kvartalet ha minskat med ca 4 procent rasade sedan BNP under fjärde kvartalet med 9,3 procent, säsongrensat, jämfört med närmast föregående kvartal och uppräknat till årstakt. Det ekonomiska utfallet för andra halvåret 2008 är därmed ett av de sämsta under efterkrigstiden. De bakomliggande faktorerna återfinns inom den globala ekonomin, som försvagades successivt och i en accelererande takt under förra året.

1. BNP-förändring från föregående kvartal, säsongrensat och omräknat till årstakt. Procent

1. Change in GDP compared with previous quarter. Percent

Under hösten i fjol urholkades efterfrågan avsevärt för de svenska företagen genom att de kom att klämmas åt från två håll. Hushållen blev snabbt medvetna om krisen i såväl den svenska som internationella ekonomin och drog snabbt ned på sina konsumtionsutgifter. Därutöver slog den minskande efterfrågan från utlandet hårt mot våra exportföretag, för vilka beställningarna minskade markant från september och framåt. Sammantaget fick detta stora återverkningar på försäljningen och aktiviteten i många enskilda företag i de flesta näringsgrenar.

Den successivt försämrade konjunkturen under våren och sommaren tillsammans med den ekonomiska krisen under hösten gjorde de svenska hushållen krismedvetna. I denna osäkra miljö valde dessa att dra ned på sin konsumtion och istället öka sitt sparande. Inkomstutvecklingen var annars fortsatt god under såväl tredje som fjärde kvartalet, med ökning av den totala disponibla inkomsten på 7 respektive 4,6 procent, jämfört med motsvarande kvartal 2007 och i löpande priser. Trots detta minskade hushållens konsumtionsutgifter med 0,5 procent under tredje kvartalet och med 3,3 procent under fjärde kvartalet, mätt i volym. Spegelbilden var att sparkvoten steg kraftigt, med drygt 4 procentenheter på ett år till 7,4 procent fjärde kvartalet i fjol. Nedgången i konsumtionen motsvarade under fjärde kvartalet ett negativt bidrag med 1,5 procentenheter till BNP-utvecklingen på -4,8 procent mellan fjärde kvartalet 2007 och fjärde kvartalet 2008.

Minskningen av konsumtionsutgifterna under andra halvåret gäller många konsumtionsposter hos hushållen. Framför allt är det inköpen av nya bilar som svarar för nedgången, men också utgifterna för bl.a. livsmedel, möbler och hushållsartiklar samt restaurangbesök gick ned. Under fjärde kvartalet minskade dessutom, vilket är mycket ovanligt, hushållens utlandsresande och konsumtion utomlands.

Det andra stora efterfrågebortfallet i den svenska ekonomin under andra halvåret gäller utrikeshandeln och härrör alltså från kunder i utlandet. En stor försiktighet präglade även de utländska kunderna i den pågående konjunkturnedgången. En minskad orderingång till industrin från utländska beställare började märkas tydligt redan under första halvåret i fjol, men förvärrades snabbt och kraftigt i samband med att finanskrisen blev akut då den amerikanska investmentbanken Lehman Brothers gick i konkurs i mitten av september.

I säsongrensade termer minskade den totala exporten kraftigt under andra halvåret och i en accelererande takt, med 0,9 procent under tredje kvartalet och med hela 3,8 procent under fjärde kvartalet, säsongrensat och jämfört med närmast föregående kvartal. Under fjärde kvartalet var den totala exporten 7,2 procent lägre än motsvarande kvartal 2007. För varuexporten var nedgången hela 10,3 procent. Samtidigt sjönk importen mindre, med 5,4 procent, vilket innebar att minskningen av nettoexporten under fjärde kvartalet motsvarade en neddragning av BNP-utvecklingen med 1,3 procentenheter.

Den svenska industrins stora utlandsberoende och utsatta läge under rådande förhållanden i världsekonomin framgår av att industriproduktionen mellan tredje och fjärde kvartalet sjönk med ca 4,5 procent. Ännu allvarigare, med hänsyn till den fortsatta utvecklingen under 2009, är att den samlade orderingången till industrin under samma period rasade med ca 13 procent.

Företagens investeringar påverkas med en viss fördröjning i en konjunkturnedgång och höll sig uppe på en fortsatt hög nivå under andra halvåret. Men ett trendbrott ser ändå ut att ha inträffat för de fasta bruttoinvesteringarna, som efter en stadig och stark uppgång ända sedan mitten av 2003 minskade under tredje och fjärde kvartalet i fjol, om än svagt, säsongrensat och jämfört med närmast föregående kvartal. I den branta konjunkturnedgången utvecklades under fjärde kvartalet, i motsats till tredje kvartalet, näringslivets investeringar betydligt sämre än de offentliga investeringarna. Efter det att de fasta bruttoinvesteringarna fortfarande givit ett visst

positivt, om än klart avtagande, bidrag till BNP-utvecklingen under tredje kvartalet, motsvarade minskningen av investeringarna under fjärde kvartalet en neddragning av BNP-utvecklingen med 0,2 procentenheter.

En snabb omsvängning skedde under andra halvåret i föl på både prisområdet och räntemarknaden. Den snabba uppgången i inflationstakten i föl fortsatte fram till september med en topp på 4,4 procent. Uppgången var främst orsakad av Riksbankens räntehöjningar och av kraftiga prisökningar på petroleumprodukter och livsmedel som hade en internationell bakgrund. Detta föranledde i sin tur Riksbanken att successivt höja sin styrränta till som högst 4,75 procent i september. När sedan finanskrisen blev ett faktum, inledde Riksbanken endast några veckor efter sin senaste höjning en serie av kraftfulla räntesänkningar, så att styrräntan i december mer än halverats till 2 procent. Under denna period skedde parallellt ett snabbt fall i inflationstakten månad för månad från 4,4 procent i september till 0,9 procent i december. Nedgången förklaras främst av Riksbankens räntesänkningar och av fallande energipriser.

Sysselsättning och arbetslöshet

Negativ utveckling på arbetsmarknaden

Efter ett första halvår med förhållandevis många sysselsatta och få arbetslösa, kunde ett antal negativa tendenser registreras under andra halvåret 2008. I den individbaserade *arbetskraftsundersökningen* (AKU) var september den enda månaden som uppvisade en ökning av antalet sysselsatta, under fjärde kvartalet minskade sysselsättningsgraden med 0,7 procentenheter jämfört med fjärde kvartalet 2007. Särskilt påtaglig var nedgången av de tidsbegränsat anställda, som minskade i antal för varje enskild månad under perioden. I november och december ökade arbetslösheten, med 1,0 respektive 0,8 procentenhet. Någon statistiskt säkerställd förändring av antalet arbetade timmar kunde inte noteras i jämförelse med andra halvåret 2007.

1. Nyckeltal för den svenska arbetsmarknaden, befolkningen 15–74 år. Andra halvåret 2008

1. Key indicators for the Swedish labour market, population aged 15–74.
2nd half-year 2008

Antal sysselsatta	4 614 000
Sysselsättningsgrad	66,9 %
Antal arbetslösa	289 000
Arbetslöshet	5,9 %
Antal arbetade timmar per vecka	135,6 miljoner

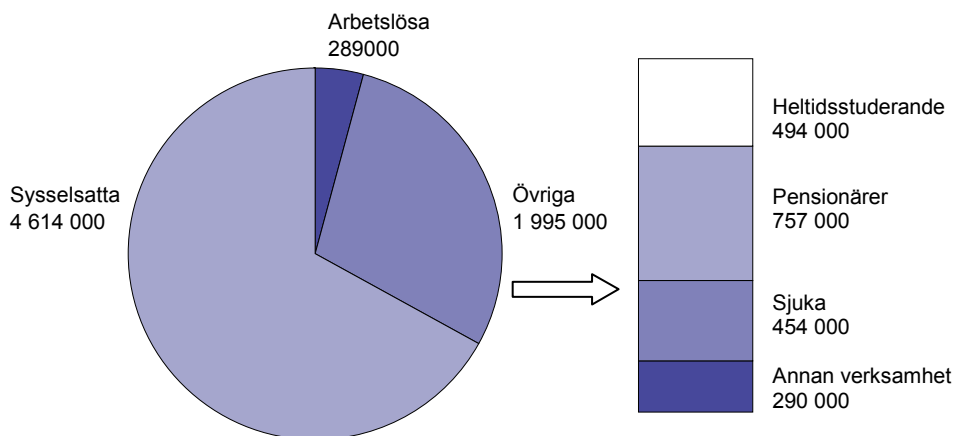
Arbetskraften ökade med 43 000 personer

Under andra halvåret 2008 ökade befolkningen i åldern 15–74 år med 77 000 personer eller 1,1 procent. Liksom tidigare var befolkningsökningen störst bland de yngre och de äldre: i åldersgruppen 15–24 år ökade befolkningen med 2,4 procent och i åldersgruppen 65–74 år med 4,5 procent. Arbetskraften, dvs. sysselsatta plus arbetslösa, ökade också, i detta fall med 43 000 personer. Det gav ett relativt arbetskraftstal på 71,1 procent i åldern 15–74 år för andra halvåret, vilket är oförändrat jämfört med andra halvåret 2007.

I diagram 2 visas fördelningen av sysselsatta, arbetslösa samt personer som inte ingår i arbetskraften i åldern 15–74 år. Drygt 4,6 miljoner personer var sysselsatta, 289 000 var arbetslösa, och knappt 2 miljoner ingick i gruppen *ej i arbetskraften*. I den sistnämnda gruppen var pensionärer den vanligaste undergruppen, följt av heltidsstuderande och sjuka. Jämfört med andra halvåret 2007 ökade antalet personer som inte var i arbetskraften med 34 000 personer, vilket framför allt hade sin grund i att gruppen pensionärer ökade med ungefär lika mycket under samma period.

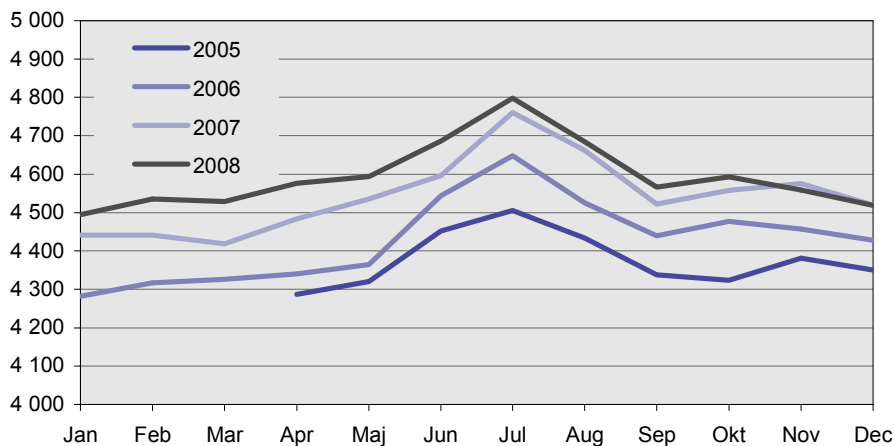
2. Befolkningen 15–74 år efter arbetskraftstillhörighet och huvudsaklig verksamhet. Andra halvåret 2008

2. Labour force participation of the population aged 15–74. 2nd half-year 2008

Antalet sysselsatta ökade endast i september

Under andra halvåret 2008 var i genomsnitt 4 614 000 personer sysselsatta i åldern 15–74 år. Av dessa var 53 procent män och 47 procent kvinnor. Till skillnad mot andra halvåret 2006 och 2007, då antalet sysselsatta ökade varje enskild månad jämfört med året innan, ökade antalet sysselsatta endast under september under detta halvår. En viss avmattning ägde alltså rum på arbetsmarknaden, vilket också kan observeras i diagram 3. Antalet sysselsatta som var utrikes födda ökade däremot med i genomsnitt 30 000 personer under halvåret.

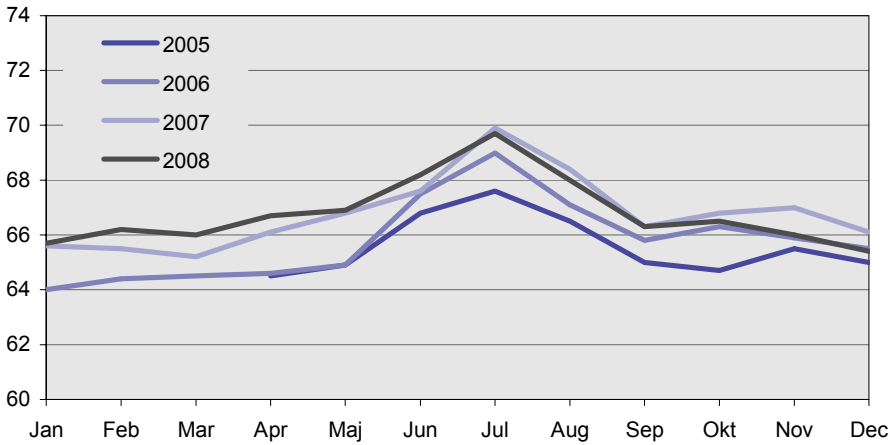
3. Antal sysselsatta av befolkningen 15–74 år. April 2005 – december 2008. 1 000-tal*3. Number of employed aged 15–74 in thousands*

Den dämpade utvecklingen av antalet sysselsatta bidrog även till att den så kallade sysselsättningsgraden, dvs. andelen sysselsatta av befolkningen, sjönk under fjärde kvartalet. Jämfört med fjärde kvartalet 2007 minskade den med 0,7 procentenheter till 65,9 procent. För halvåret i sin helhet uppgick andelen sysselsatta av befolkningen till 66,9 procent.

På regional nivå noterades uppgångar i antalet sysselsatta främst i Stockholm och Västmanland med 32 000 respektive 7 000. I Väster-norrland minskade istället antalet sysselsatta med 7 000 personer.

4. Andel sysselsatta i befolkningen 15–74 år. April 2005 – december 2008. Procent

4. Employment rate, percent of population aged 15–74

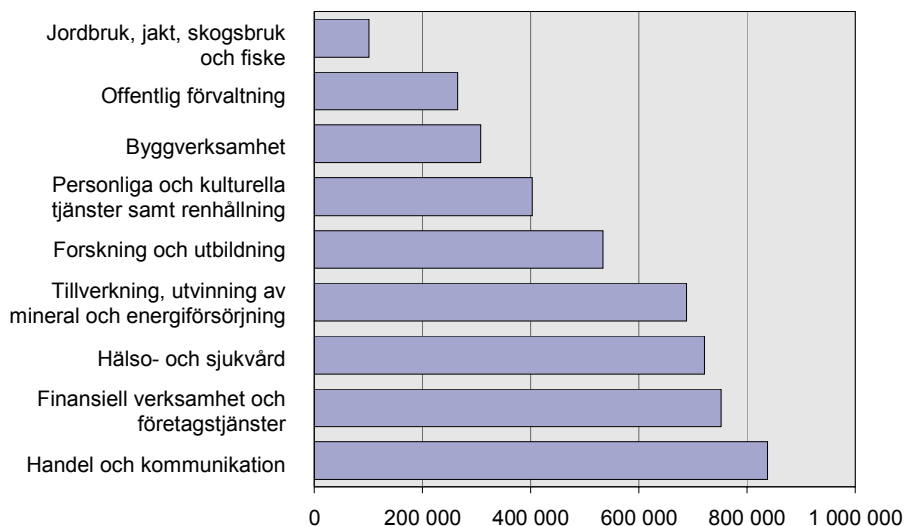

I diagram 5 visas istället antalet sysselsatta uppdelat på olika näringsgrenar. Flest personer, 838 000, arbetade inom *handel och kommunikationer*, medan det lägsta antalet, 101 000, återfanns inom näringsgrenen *jordbruk, jakt, skogsbruk och fiske*. De näst största grupperna var *finansiell verksamhet och företagstjänster* samt *hälso- och sjukvårdssektorn*, som bägge sysselsatte över 700 000 personer.

Jämfört med tredje och fjärde kvartalet året innan skedde signifikanta förändringar endast inom näringsgrenen *finansiell verksamhet och företagstjänster*. Antalet sysselsatta inom denna näringsgren ökade med i genomsnitt 40 000 under andra halvåret. Under fjärde kvartalet ökade dessutom antalet sysselsatta i gruppen *personliga och kulturella tjänster samt renhållning* med 16 000, samtidigt som antalet sysselsatta i *hälso- och sjukvårdssektorn* minskade med 20 000 personer.

5. Antal sysselsatta i befolkningen 15–74 år efter näringsgren. Andra halvåret 2008

5. Number of employed aged 15–74 by industry. 2nd half-year 2008

Nedgångar i antalet tidsbegränsat anställda

Av samtliga anställda hade 16 procent eller ungefär var sjätte anställd en tidsbegränsad anställning under andra halvåret 2008. Liksom tidigare var det betydligt vanligare med tidsbegränsade anställningar bland yngre och inte minst bland yngre kvinnor – se tabell 2. I åldersgruppen 25–34 år var till exempel 22,6 procent av kvinnorna tidsbegränsat anställda, medan motsvarande andel bland männen låg på 14,9 procent. Andelen tidsbegränsat anställda var även relativt hög i åldersgruppen 65–74 år, där den under andra halvåret uppgick till 33,8 procent.

2. Andel tidsbegränsat anställda av samtliga anställda efter kön och ålder. Andra halvåret 2008. Procent

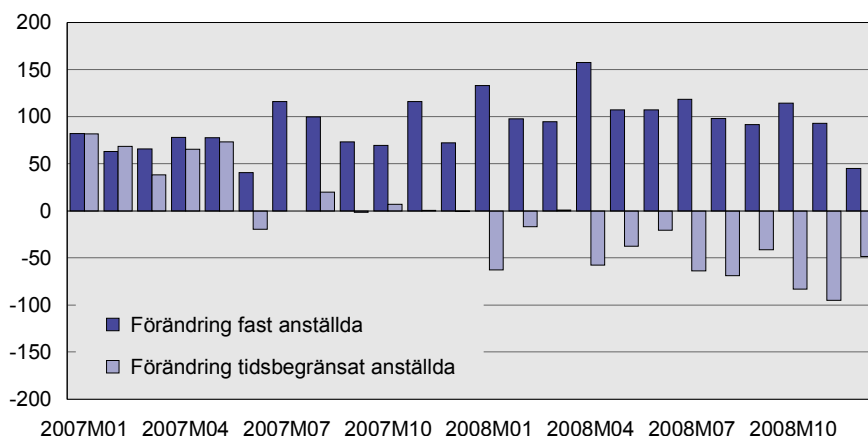
2. Employees engaged for a limited period, percentage of all employees by sex and age. 2nd half-year 2008

Åldersgrupp	Män	Kvinnor	Totalt
15–24 år	46,2	63,3	54,6
25–34 år	14,9	22,6	18,6
35–44 år	6,2	11,7	8,9
45–54 år	5,7	8,0	6,9
55–64 år	6,1	6,6	6,3
65–74 år	30,0	38,7	33,8
Samtliga 15–74 år	13,3	18,8	16,0

Under 2008 minskade de tidsbegränsat anställda i antal. Utvecklingen förstärktes under andra halvåret, vilket framgår av diagram 6. Under första halvåret 2008 kunde signifikanta nedgångar i antalet tidsbegränsat anställda endast noteras för januari, april och maj. Under andra halvåret minskade antalet däremot under samtliga månader. Som starkast var nedgången i november, då antalet tidsbegränsat anställda minskade med 95 000 eller 13,7 procent jämfört med november 2007.

6. Antal fast och tidsbegränsat anställda, förändring sedan föregående år. Januari 2007 – december 2008. 1 000-tal

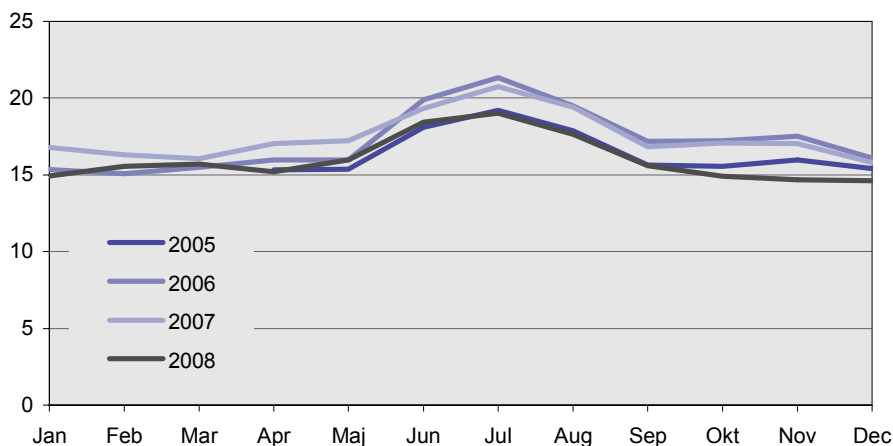
6. Number of employees with permanent jobs or engaged for a limited period. January 2007 – December 2008. Change in thousands compared with previous year

I diagram 7 illustreras istället utvecklingen av andelen tidsbegränsat anställda (i procent av samtliga anställda) sedan april 2005¹. Här framgår bl.a. att andelen med tidsbegränsad anställning var relativt hög under 2006–2007 samt att andelen tidsbegränsat anställda var den lägsta på flera år vid utgången av 2008.

7. Andel tidsbegränsat anställda av samtliga anställda. April 2005 – december 2008. Procent

7. Employees engaged for a limited period, percent of all employees

Arbetslösheten började öka i november

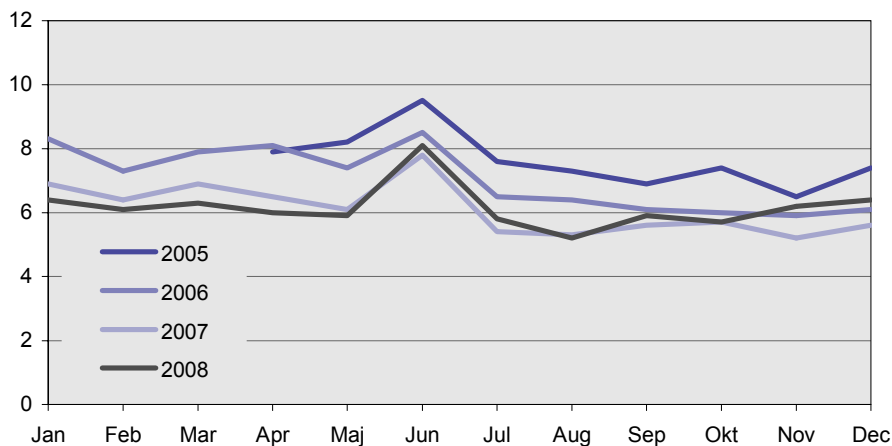
I genomsnitt var 289 000 personer arbetslösa under andra halvåret 2008. Detta gav ett arbetslöshetstal på 5,9 procent för hela perioden – 5,6 procent bland männen och något högre, 6,2 procent, bland kvinnorna. Av de 289 000 arbetslösa utgjordes 57 000, alltså nästan en femtedel, av heltidsstuderande som samtidigt sökte arbete.

Under perioden juli–oktober var arbetslöshetsnivåerna mer eller mindre oförändrade jämfört med motsvarande månader 2007. I november och december ökade emellertid arbetslösheten, först med 1,0 procentenhet och därefter med 0,8 procentenhet, vilket framgår av diagram 8. I personer räknat ökade arbetslösheten med 52 000 respektive med 42 000 under dessa två månader.

¹ För tiden innan april 2005 finns det tyvärr ingen jämförbar statistik.

8. Andel arbetslösa i procent av arbetskraften, befolkningen 15–74 år. April 2005 – december 2008

8. Unemployment rate, percent of labour force

Uppgången i arbetslöshet under årets sista månader omfattade båda könen. I november ökade arbetslösheten bland både män och kvinnor, något mer bland de senare. I december ökade den istället endast bland männen. Om man ser till individernas födelseland slog den ökade arbetslösheten under november–december relativt lika mot grupperna inrikes respektive utrikes födda. Däremot var nivån högre för gruppen utrikes födda än för gruppen inrikes födda. För de förstnämnda låg arbetslösheten på 12,0 procent under 2008, medan den för inrikes födda personer uppgick till 5,2 procent.

Ungdomsarbetslösheten fortsatt hög

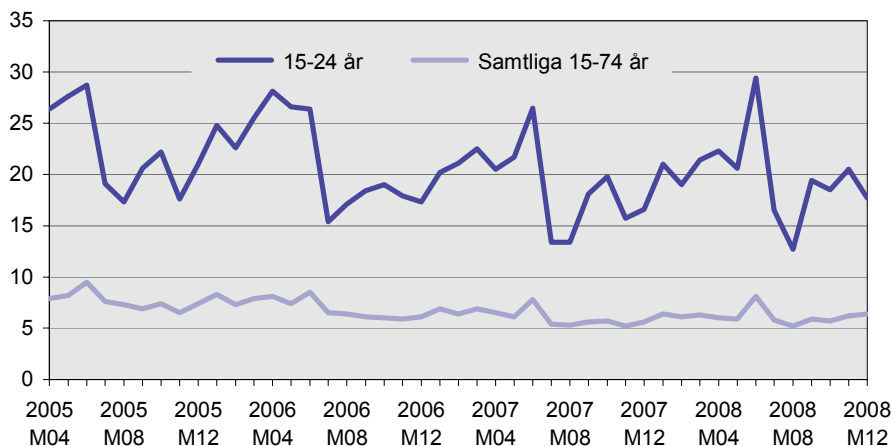
I åldersgruppen 15–24 år fanns drygt 1,2 miljoner personer under andra halvåret 2008. Av dessa ingick nästan hälften, 630 000 personer, i arbetskraften genom att de antingen var sysselsatta (520 000) eller arbetslösa (110 000). Av de arbetslösa ungdomarna var 32 000 heltidsstuderande som samtidigt sökte arbete.

Detta innebar sammantaget att arbetslösheten i åldersgruppen 15–24 år uppgick till 17,5 procent under andra halvåret 2008. I diagram 9 visas utvecklingen av arbetslösheten för ungdomar och hela befolkningen sedan april 2005. De många heltidsstuderande inom åldersgruppen 15–24 år förklarar åtminstone en del av de kraftiga säsongsvägningarna. Under terminerna, då många studerande söker

arbete, ökar arbetslösheten för att sedan sjunka tillbaka under sommarmånaderna, då flertalet av de studerande förvärvsarbetar.

9. Andel arbetslösa i procent av arbetskraften i åldern 15–24 år samt i åldern 15–74 år. April 2005 – december 2008

9. Unemployment rate, percent of labour force aged 15–24 and 15–74

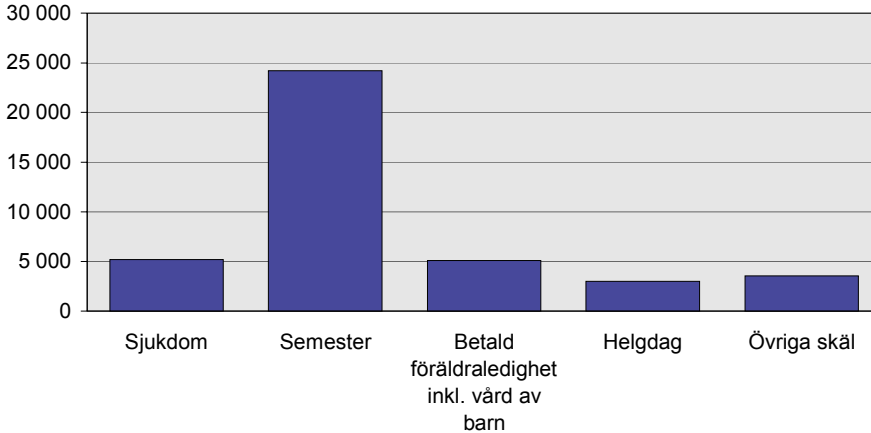
Oförändrat antal arbetade timmar

Det totala antalet arbetade timmar per vecka uppgick i genomsnitt till 135,6 miljoner under andra halvåret 2008, dvs. i stort sett oförändrat jämfört med andra halvåret 2007. Av de arbetade timmarna utfördes 117,6 miljoner (ca 87 procent) av personer som var anställda, medan resterande 13 procent utfördes av övriga sysselsatta, dvs. av personer tillhörande gruppen företagare och medhjälpande hushållsmedlemmar.

Antalet frånvarotimmar i huvudsysslan var också i stort sett oförändrat jämfört med andra halvåret 2007. Det uppgick till drygt 41 miljoner per vecka, varav merparten, 24,2 miljoner, orsakades av semestrar. Resterande 17 miljoner utgjordes antingen av sjukfrånvaro eller av övrig frånvaro till följd av föräldraledighet, helgdagar med mera, se diagram 10.

10. Antal frånvarotimmar per vecka i huvudsysslan efter orsak. Andra halvåret 2008. 1 000-tal

10. Number of hours per week, in thousands, related to absence from work by main cause. 2nd half-year 2008

Antalet frånvarotimmar som berodde på sjukdom var 13,5 procent mindre än under andra halvåret 2007.

Antalet övertidstimmar uppgick till 4,4 miljoner, dvs. drygt en övertidstimme per vecka och anställd.

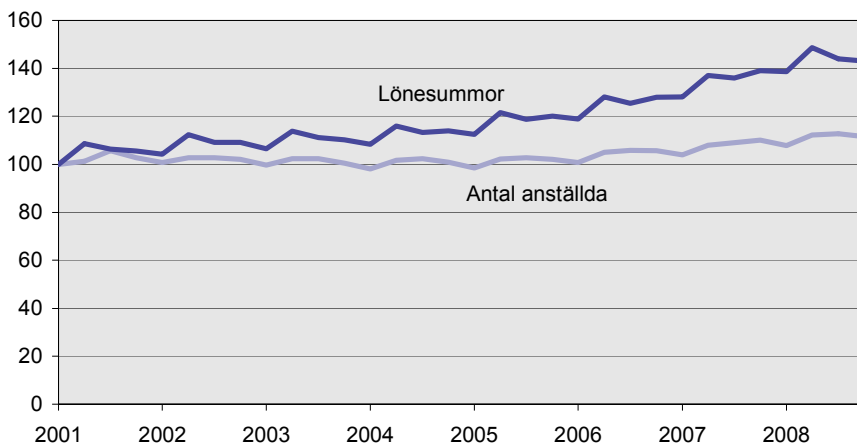
Anställda, lediga jobb och vakanser

Under andra halvåret 2008 var antalet anställda på arbetsmarknaden i stort sett oförändrat jämfört med motsvarande period föregående år enligt den *kortperiodiska sysselsättningsstatistiken*. Totalt ökade antalet anställda under fjärde kvartalet 2008 med 0,3 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Antalet anställda uppgick till 4 110 300. Ökningen skedde inom privat sektor där antalet anställda under fjärde kvartalet ökade med 1,4 procent. Lönesumman ökade också under fjärde kvartalet, totalt med 3,1 procent. Nedgången i antalet lediga jobb fortsätter och under fjärde kvartalet fanns 28 800 lediga jobb i privat sektor av totalt 35 800 lediga jobb. Det var en minskning med 35 respektive 31 procent jämfört med motsvarande kvartal 2007.

11. Utveckling av lönesumma och antal anställda i privat sektor.

Index: Kvartal 1, 2001=100

11. Gross pay and number of employees. Private sector. Index: 1st quarter 2001=100

Efter att antalet anställda i privat sektor har varit mer eller mindre konstant sedan 2001, ser vi sedan andra halvåret 2006 en viss ökning. Lönesumman har stigit trendmässigt under hela denna period. Detta framgår av diagrammet ovan som innehåller icke-säsongrensade värden.

Färre anställda i offentlig sektor

Antalet anställda i offentlig sektor minskade under fjärde kvartalet 2008. Minskningen var 2,0 procent och omfattade stat, kommun och landsting. Den procentuellt största minskningen skedde inom den kommunala verksamheten, där antalet anställda minskade med 2,5 procent. Inom staten och landstingen var minskningen 2,0 respektive 0,7 procent. Lönesumman ökade inom landstingen med 4,1 procent. I kommunerna respektive staten ökade lönesumman med 4,2 och 1,4 procent. Totalt fanns det under fjärde kvartalet 7 000 lediga jobb inom den offentliga sektorn, en minskning med 10 procent jämfört med samma kvartal 2007. Antal lediga jobb minskade i alla delsektorer.

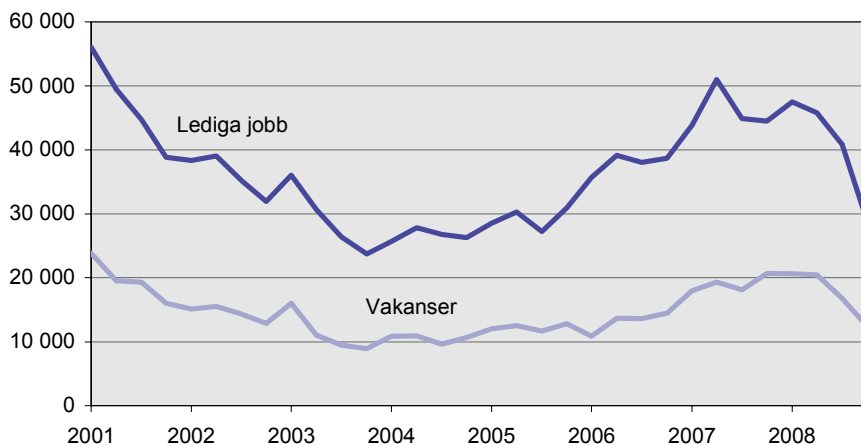
Den positiva utvecklingen i privat sektor har varit driven av tjänstenäringarna. Denna utveckling står sig under fjärde kvartalet även om den dämpas. Under fjärde kvartalet 2008 ökade antalet anställda i företagsservicefirmor med 5,6 procent och lönesumman med

4,2 procent. Branschen sysselsätter nästan lika många anställda som verkstadsindustrin. Branschen uppvisade under fjärde kvartalet också den högsta relativa bristen på arbetskraft av alla branscher.

Byggindustrin hade fortfarande relativt sett höga utvecklingstal, men en avmattning kan vara i sikte. Antalet anställda ökade under fjärde kvartalet med 3,7 procent och lönesumman ökade med 5,6 procent. Antalet lediga jobb minskade nästan med 60 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Totalt inom industrin minskade antalet anställda med 1,6 procent under fjärde kvartalet 2008, medan lönesumman var oförändrad. Efterfrågan på arbetskraft inom industrin minskade under fjärde kvartalet 2008 jämfört med motsvarande kvartal föregående år och antalet lediga jobb minskade med 49 procent.

12. Antal lediga jobb och vakanser i privat sektor. 2001–2008

12. Job openings and vacancies. Private sector

Löneutvecklingen

Konjunkturlönestatistiken, som produceras av SCB på uppdrag av Medlingsinstitutet (MI), har som syfte att månadsvis belysa lönenivån och dess förändringar över tiden uppdelat på privat-, kommunal-, landstings- och statlig sektor. Statistiken används främst som underlag till ekonomisk analys och konjunkturbedömningar av bland annat Medlingsinstitutet, Konjunkturinstitutet, Sveriges Riksbank, Finansdepartementet och SCB:s Nationalräkenskaper.

I tabell 3 visas årsgenomsnittet av de förändringstal som publicerats från 1997 till 2008 för de olika sektorerna.

3. Förändringstal av den genomsnittliga lönen efter sektor.

Årsgenomsnitt 1997–2008. Procent

3. Percentage change in the average pay by sector. Annual average 1997–2008

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*
Privat- arbetare	4,5	3,2	2,7	2,9	3,9	3,5	3,1	2,6	2,8	2,7	3,7	4,1
Privat- tjänstemän	4,0	4,8	3,5	3,9	4,3	4,0	3,0	3,2	3,6	3,2	3,3	4,1
Kommuner	-	-	-	3,3	4,8	4,4	3,4	4,2	2,8	2,7	1,8	6,2
Landsting	-	-	4,8	4,2	4,8	4,7	4,1	4,6	2,9	3,0	3,0	4,7
Staten	-	-	-	4,2	4,1	4,3	4,0	2,9	3,2	3,4	3,4	4,0

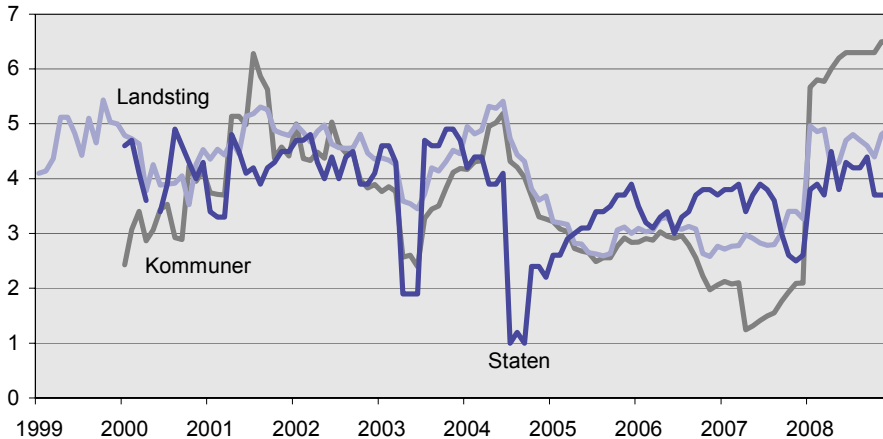
*Preliminära uppgifter januari 2008 – december 2008

Förändringstalen för 1997 till december 2007 baseras på de definitiva lönerna aktuellt år jämfört mot de definitiva lönerna föregående år, medan förändringstalen från januari 2008 till december 2008 baseras på de hittills uppmätta lönerna jämfört mot de definitiva lönerna föregående år. Detta beror på att lönestatistiken kompletteras med retroaktiv lön under tolv månader. Uppgifterna för den privata sektorn baseras på löner inklusive rörliga tillägg, exklusive övertid. Även uppgifterna för den statliga sektorn inkluderar rörliga tillägg, medan uppgifterna för kommuner och landsting redovisas exklusive rörliga tillägg.

Offentlig sektor

13. Förändringstal av den genomsnittliga lönen i offentlig sektor. Januari 1999 – december 2008. Procent

13. Percentage change in the average pay in the public sector. January 1999 – December 2008

Det syns tydligt att både kommuner och landsting fick nya löner i januari 2008. Förändringstalen har legat kvar på samma nivå under hela 2008. Löneutvecklingen i kommunerna påverkades av att de nya avtalen för Kommunal innehöll engångsbelopp för år 2007, vilka inte ingår i statistiken samt av att antalet plusjobbade ökade under slutet av 2006. I april 2003 gick Kommunals medlemmar ut i strejk, ett nytt avtal tecknades och kom att gälla fr.o.m. juli 2003. På grund av detta betalades ingen retroaktiv lön ut för april, maj och juni 2003. Förändringssiffrorna för dessa månader blev därmed relativt låga.

Den statliga sektorn fick ett nytt avtal från oktober 2007. På grund av att de lokala löneförhandlingarna dragit ut på tiden så ligger förändringstalen fortfarande lågt i slutet av 2007. Under april till juni 2003 samt under juli till september 2004 var förändringstalen låga, vilket beror på att avtalen trädde i kraft vid olika tidpunkter.

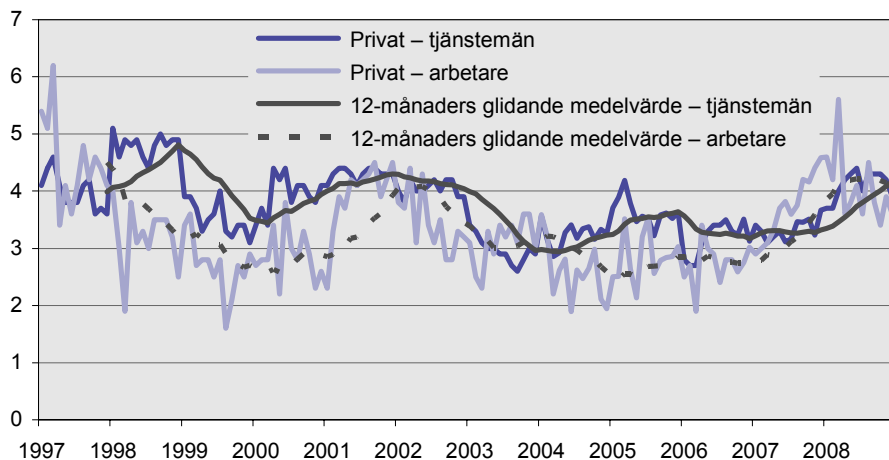
Privat sektor

Den generella avtalstidpunkten för privat sektor infaller i april. Förändringstalen för arbetare, främst i branscher med kontinuerlig drift, påverkas av hur helgdagarna infaller under de olika åren, på grund av storhelgstillägg. År 2008 inföll påsken i mars, medan

påsken 2007 inföll i april. Olika infallsmånader för storhelgen påverkade förändringstalen för arbetarna uppåt i mars och nedåt i april 2008.

14. Förändringstal av den genomsnittliga lönen i privat sektor samt 12-månaders glidande medelvärde. Januari 1997 – december 2008. Procent

14. Percentage change in the average pay in the private sector and a 12-month moving average. January 1997 – December 2008

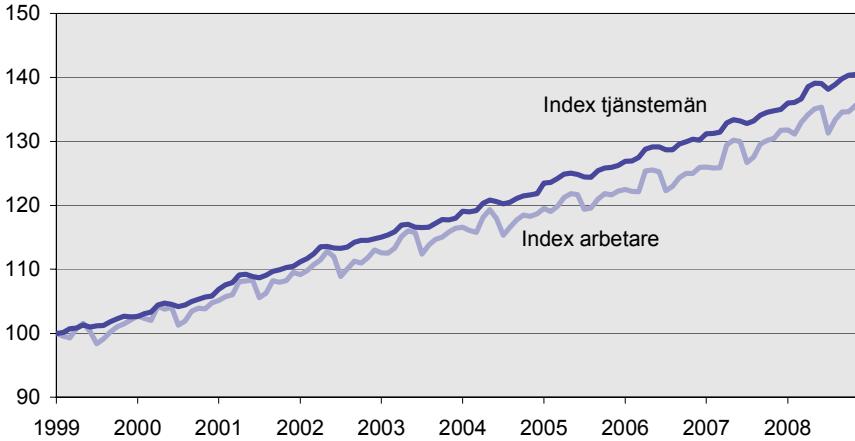

Arbetarna i privat sektor har under andra halvåret 2008 haft en lika hög genomsnittlig löneökningstakt på årsbasis som tjänstemännen. Den genomsnittliga procentuella löneökningen för arbetarna och tjänstemännen var 4,1 procent. Den utjämnade serien visar ett 12-månaders glidande medelvärde. Ett glidande medelvärde rensar delvis bort slumpmässiga inslag på grund av urvalsrotation, säsongvariationer etc. och ger en trendmässig bild av den faktiska löneutvecklingen.

Diagram 15 visar hur lönen utvecklats från januari 1999 fram till december 2008 för arbetare och tjänstemän. För att kunna jämföra timlönen för arbetare och månadslönen för tjänstemän är lönerna indexerade med januari 1999 som basmånad. Jämförelsen påverkas av vilken tidpunkt som används som bas.

15. Löneökning för arbetare och tjänstemän i privat sektor. Januari 1999 – december 2008. Index: Januari 1999=100

15. Pay increases for manual and non-manual workers in the private sector. January 1999 – December 2008. Index: January 1999=100

Konjunkturlönestatistiken för privat sektor visar att i 6 av de 28 branscher eller branschaggregat som redovisas, har arbetarna haft högre genomsnittlig löneökning än tjänstemännen under det andra halvåret 2008. Detta kan jämföras med sista halvåret 2007, då arbetarna i 19 av 28 branscher eller branschaggregat hade en högre genomsnittlig löneökning än tjänstemännen. Skillnader i avtalsperioder kan påverka detta resultat.

För arbetare är det SNI² M-N-O (utbildning, hälso- och sjukvård, sociala tjänster; veterinärverksamhet samt andra samhällliga och personliga tjänster), som med en genomsnittlig förändring på 8,5 procent på årsbasis har ökat mest. De högsta löneökningarna för tjänstemän har skett i SNI 23+24, tillverkning av stenkolprodukter, raffinerade petroleumprodukter och kärnbränsle samt tillverkning av kemikalier och kemiska produkter, som ökade med 7,4 procent i genomsnitt under andra halvåret.

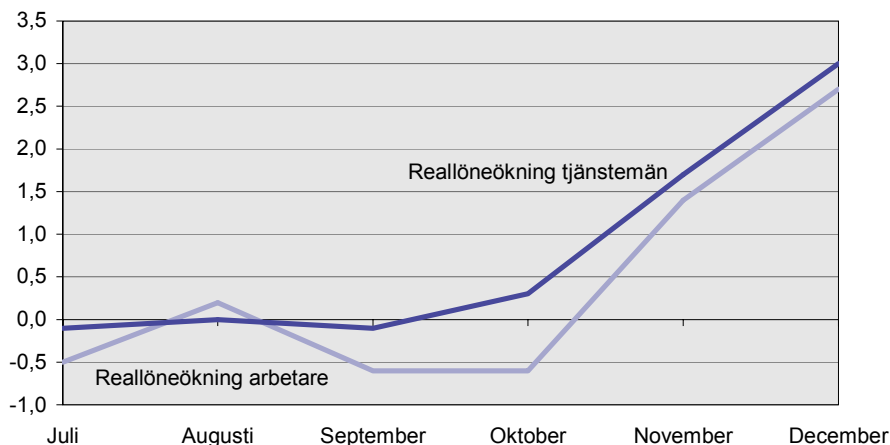
Näringsgrenar där utvecklingen har varit mer återhållsam för arbetare är SNI 22 (förlagsverksamhet, grafisk produktion och reproduktion av inspelningar), där den genomsnittliga ökningen andra halvåret 2008 var 2,1 procent på årsbasis. För tjänstemän hittar vi den lägsta genomsnittliga ökningen, 2,9 procent på

² SNI = Svensk näringsgrensindelning

årsbasis, i SNI 30-33, tillverkning av el- och optikprodukter. Det kan skilja i avtalsperioder mellan branscherna, vilket kan förklara skillnader i löneökningstakt.

16. Reallöneökningar för arbetare och tjänstemän i privat sektor. Juli 2008 – december 2008. Procent

16. Real wage and salary increases for manual and non-manual workers in the private sector. July 2008 – December 2008. Percent

Den genomsnittliga reallöneökningen var under andra halvåret 2008 för arbetare i privat sektor 0,4 procent, medan tjänstemännens reallöner steg med 0,8 procent på årsbasis.

Lönenivåer inom offentlig sektor

Inom den offentliga sektorn är inte alla lönenivåer helt jämförbara. I den genomsnittliga månadslönen för statlig sektor ingår grundlön, fasta tillägg och rörliga tillägg, medan det i kommuner och landsting endast ingår grundlön och fasta tillägg. På grund av denna löneskillnad redovisas här statlig sektor för sig samt kommuner och landsting tillsammans.

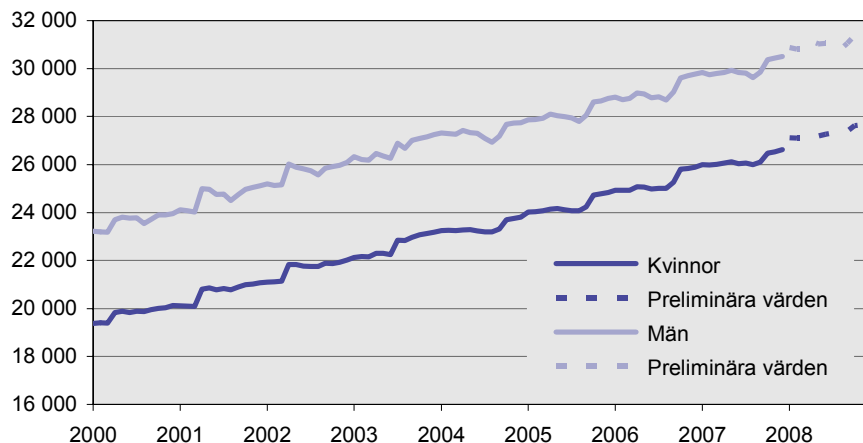
Statlig sektor

17. Genomsnittlig månadslön inom statlig sektor efter kön.

Januari 2000 – december 2008. Kr

17. Average monthly salary in the central government sector by sex.

January 2000 – December 2008. SEK

Eftersom undersökningen av statlig sektor består av individuppgifter, kan lönerna redovisas fördelade efter kön. Diagrammet ovan visar att lönerna för män och kvinnor följer varandra och att löneökningen fortsätter i ungefär samma takt som tidigare år.

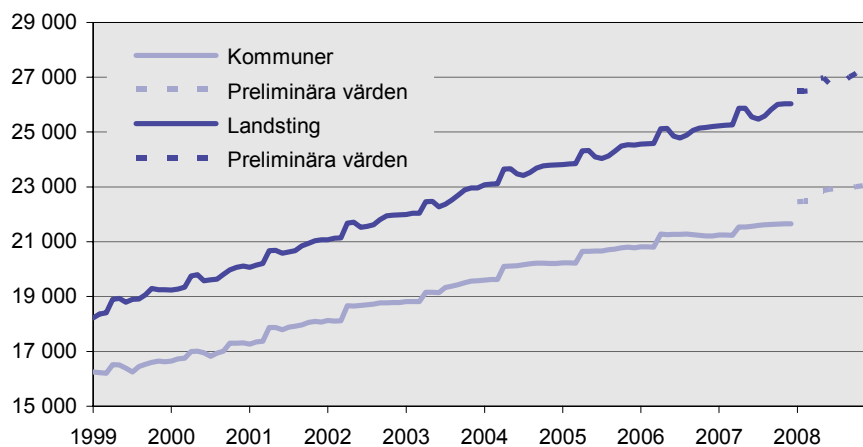
Kommuner och landsting

18. Genomsnittlig månadslön inom kommuner och landsting.

Januari 1999 - december 2008. Kr

18. Average monthly salary in the municipalities and county councils.

January 1999 – December 2008. SEK

De genomsnittliga lönenivåerna för kommuner och landsting följer varandra relativt väl, dock med en liten antydning om att skillnaden ökar med åren. Diagrammet visar tydligt att löneökningar inom landstingen framförallt sker i april månad och att lönen därpå sjunker till sommarmånaderna i samband med att semestervikarier anställs. Även för kommunerna syns att löneökningarna i de flesta fall inträffar i april månad. Lönerna för kommunerna påverkades av att de nya avtalen för Kommunal innehöll engångsbelopp för år 2007, vilka inte ingår i statistiken. Löneökningen för kommunerna syns dock tydligt i januari 2008.

Arbetskostnader inom privat sektor

19. Förändringar av arbetskraftskostnader i privat sektor efter näringsgren. Andra halvåret 2007 – andra halvåret 2008. Procent

19. Changes in labour costs in the private sector by industry. Second half of 2007 – second half of 2008. Percent

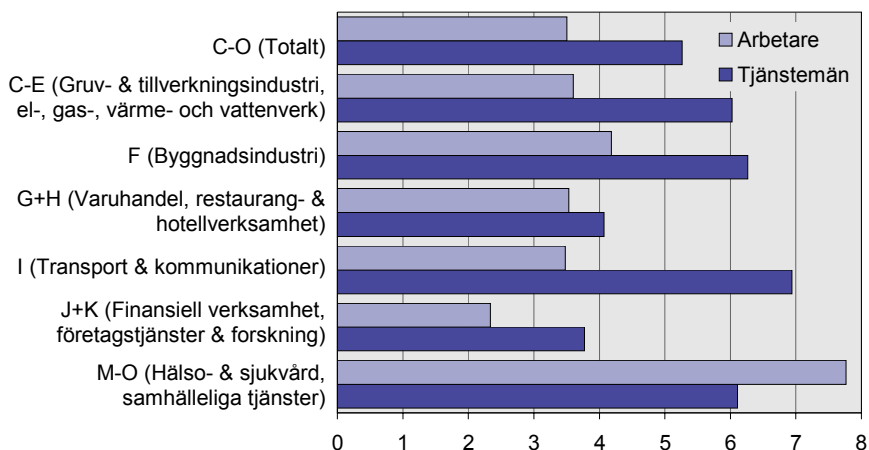

Diagram 19 visar hur arbetskraftskostnaderna för olika näringsgrenar inom privat sektor har förändrats från andra halvåret 2007 till andra halvåret 2008. Förändringstalen är beräknade som ett genomsnitt av de månatliga förändringstalen, där varje enskild månads preliminära indextal jämförs med motsvarande indextal från föregående år.

Arbetskraftskostnaderna inom privat sektor totalt (SNI C-O) ökade med 3,5 procent för arbetare och med 5,3 procent för tjänstemän. Näringsgrenen för transport, magasinering och kommunikation (SNI I) ökade mest för tjänstemännen, 6,9 procent. För arbetare

ökade arbetskraftskostnaden mest inom utbildning, vård och omsorg, sociala tjänster samt andra samhällsliga och personliga tjänster (SNI M-O), där ökningen var 7,8 procent jämfört med motsvarande period föregående år.

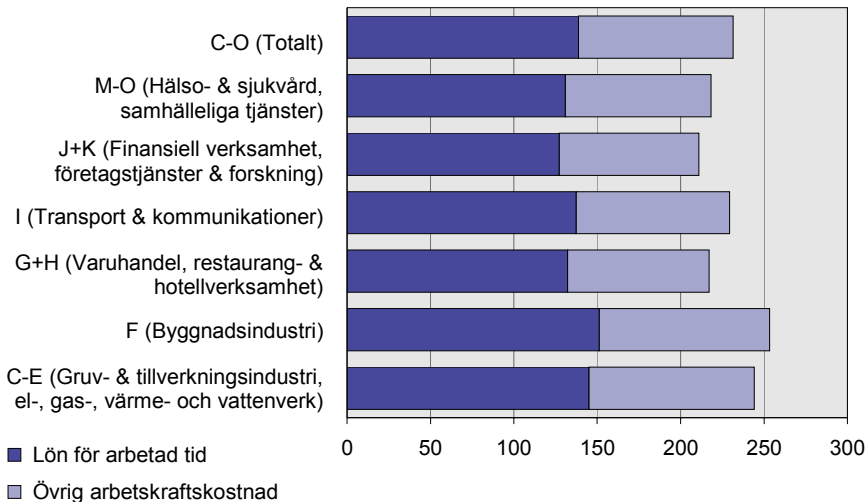
De lagstadgade sociala avgifterna under 2008 var 32,42 procent, för 18–24-åringar var den dock sänkt till 22,71 procent. Sänkningen påverkar främst arbetskostnadsindex för arbetare, eftersom andelen unga i respektive bransch är generellt större för arbetare jämfört med tjänstemän. De avtalade sociala avgifterna inklusive särskild löneskatt uppskattades för tjänstemän till 17,04 procent och för arbetare till 7,34 procent. Uppgiften för tjänstemän inkluderar den preliminära ITP-avgiften.

I beräkningen av arbetskraftskostnaderna ingår lön för arbetad och ej arbetad tid (bl.a. betald sjukfrånvaro, semester och annan betald frånvaro) samt lagstadgade och avtalade sociala avgifter, därutöver tillkommer särskild löneskatt.

20. Arbetskostnader för arbetare i privat sektor, december 2008.

Kronor per timma

20. Labour costs for wage-earners in the private sector, December 2008.
SEK per hour

Arbetskraftskostnaden för en arbetare inom den privata sektorn (SNI C-O) uppgick till 232 kr per timma i december 2007. Lägst var arbetskraftskostnaden, 211 kr per timma, för arbetsgivare inom finansiell verksamhet och fastighets- och företagstjänster samt forskning (SNI J+K). Högst kostnad för arbetarna i den privata

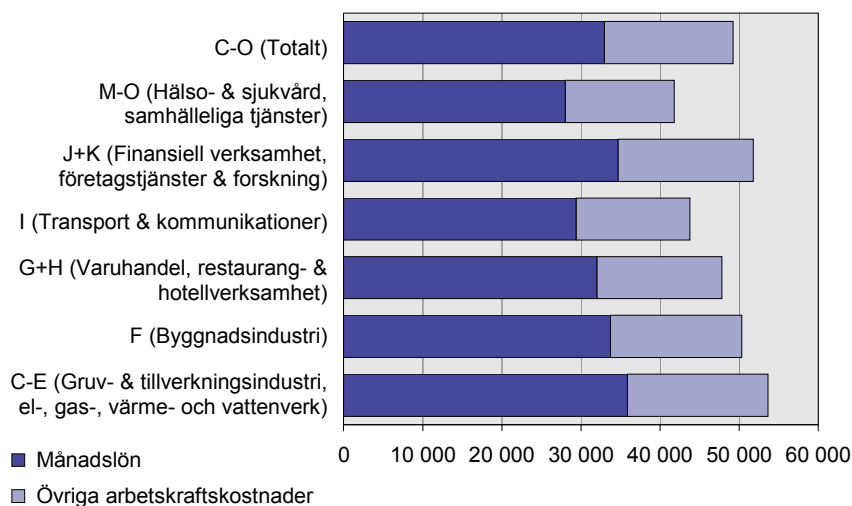
sektorn, 253 kr per timma, hade arbetsgivarna inom byggnadsindustrin (SNI F).

Arbetskraftskostnaden för kategorin arbetare är uppdelad på lön för arbetad tid och övriga arbetskraftskostnader, där bl.a. sjuklön, helglön, semesterlön och såväl lagstadgade som avtalade sociala avgifter inklusive särskild löneskatt ingår. Andelen övriga arbetskraftskostnader skiljer sig endast marginellt mellan de olika näringsgrenarna.

Arbetskraftskostnaderna för tjänstemän redovisas i kronor per månad, vilket gör att arbetskraftskostnaderna för arbetare och tjänstemän inte är direkt jämförbara vad gäller de ingående komponenterna. Kostnaderna för kategorin tjänstemän delas upp på månadslön och övriga arbetskraftskostnader, där lagstadgade och avtalade sociala avgifter samt särskild löneskatt på pensionsavsättningar ingår.

21. Arbetskostnader för tjänstemän i privat sektor, december 2008. Kronor per månad

21. Labour costs for salaried employees in the private sector, December 2008. SEK per month

Arbetskraftskostnaden för en tjänsteman i den privata sektorn (SNI C-O) var 49 250 kr under december 2008. Inom de vård- och utbildningsrelaterade näringsgrenarna (SNI M-O) var kostnaden för en tjänsteman 41 783 kr per månad, vilket var lägst av de redovisade näringsgrenarna. Högst kostnad hade arbetsgivare i näringsgrenarna SNI C-E, vilka omfattar bland annat gruv- och tillverkningsindustrin, där en tjänsteman kostade 53 626 kr i genomsnitt.

Sjukskrivningar – delvis ett släktfenomen?³

Fredrik W. Andersson⁴

Susanne Gullberg Brännström⁵

Staffan Brantingson⁵

Johan Wall⁵

Mattias Bokenblom⁶

Sammanfattning

Vi har studerat om det finns en högre risk att vara sjukskriven om någon släkting tidigare varit sjukskriven. Resultaten pekar på att individens risk för att vara sjukskriven år 2007 var ca 18 procent högre om individen har haft minst en familjemedlem som varit sjukskriven 2006 än om ingen familjemedlem varit sjukskriven året innan. Risken för att bli sjukskriven verkar även påverkas av partners familj; motsvarande risk för individen var 2007 ca 6 procent högre. Om hänsyn tas till individens kön, ser vi att endast män påverkades av sjukskrivningar i sin partners familj, risken var i storleksordningen 14 procent.

³ Vi är tacksamma för Jan Seléns, Kerstin Fredrikssons, Peter Skogman Thoursies, Jonas Frykmans och Daniela Andréns värdefulla synpunkter under arbetets gång. Även deltagarna i SCB:s och Örebro universitets gemensamma seminarium i ämnet tackas.

⁴ Författaren är utredare vid enheten för ekonomisk analys vid SCB. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress: fredrik.andersson@scb.se.

⁵ Författarna är utredare vid enheten för företags- och registerbaserad sysselsättning vid SCB. Förfrågningar kan ställas direkt till författarna via e-post med adress: susanne.gullbergbrannstrom@scb.se, staffan.brantingson@scb.se resp. johan.wall@scb.se.

⁶ Författaren är doktorand vid nationalekonomiska institutionen vid Örebro universitet. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress: mattias.bokenblom@oru.se.

Inledning

"Bristen på sociala kontakter och social isolering kan öka risken att dö i förtid"⁷ menar Kerstin Orth Gomér (2008, s. 5), som är professor emerita i samhällsmedicin vid Karolinska Institutet. De sociala nätverken verkar som en buffert mot psykosocial belastning och stress, se t.ex. Cohen (2004, s.676) eller Sjögren & Kristenson (2000, s.68). En annan effekt kan vara att individer är traditionsbundna samt till viss del styrda av det sociala nätverkets beteende – sociala normer – varvid individerna delvis handlar utifrån nätverkets normerande beteende⁸. Det innebär t.ex. att individers upplevda hälsa och sjukdom till en viss del påverkas av normerande beteenden i de sociala nätverken (se t.ex. Brown, 1995).

Sjögren och Kristenson menar att arbetares nätverk domineras av familjemedlemmar och släktingar, medan tjänstemäns nätverk i högre grad omfattar individer med liknande yrke eller social bakgrund. En nackdel med nätverk bestående av familjemedlemmar och släktingar är att de är mycket svårare att reparera vid flyttning eller förlust av personer som ingår i nätverken. Durkheim (Moe, 1995) menar dock att det inte kan finnas ett samhälle, där alla är överens om normer och värderingar och dessutom följer samhällets regelsystem. Merton (1957) argumenterar för att individer som utsätts för "relativ deprivation"⁹ kan generera ett avvikande beteende från samhällets normer. Problemet ställs på sin spets när avvikelser omdefinierats så att många av de beteenden som tidigare varit stigmatiserade inte längre ses som något avvikande, dvs. ett avvikande beteende blir ett normerande beteende inom de sociala nätverken.

Variationer i sjukskrivningar kan inte enbart förklaras av skillnader i demografi, branschstruktur och regelsystem. Försäkringskassans (FK) SKA-projekt visar bl.a. på att individers ohälsa beror dels på individers livssituation, dels på de sjukskrivnas attityder till att vara sjukskrivna. Hansen (2006, s.111) redovisar resultat som bl.a. tyder på att "det är alldeles uppenbart att svenska folket – i den mån de svarande kan ses som representativa för det – har en betydligt

⁷ "För tidig död" innebär att dödsfallen inträffar innan genomsnittslivslängden infaller (könsuppdelat).

⁸ Kollektivets normer finns givetvis på flera ställen, t.ex. i familjen, på arbetsplatsen och i samhället som helhet.

⁹ Hur individer bedömer sin situation och sina livsvillkor beror på vilka de jämför sig med.

liberalare syn på när man kan utnyttja sjukförsäkringen än vad Försäkringskassans officiella företrädare har". SKA-projektet pekar på att individer har attityder som indikerar ett potentiellt överutnyttjande av sjukförsäkringssystemet. Liknande resultat framkommer i en studie av Modig och Broberg (2002). Hesselius (2007) har från svenska data funnit att när män pensionerar sig, ökar deras fruars sjukskrivningslängd samma och efterföljande år.

Lindbeck et al. (2004) finner belägg för sociala normers påverkan både inom bostadsområden och på arbetsplatsen. Ichino och Maggi (2000) stödjer tesen om sociala normers inverkan på arbetsplatser. Bokenblom och Ekblad (2007) finner också belägg för att sociala normer påverkas av arbetsgrupper. Viktigt att poängtera, vilket Haugen et al. (2006, s. 323) också framhåller, är att individernas arbete och arbetssituation är bland de viktigaste faktorerna bakom omfattningen av den individuella ohälsan.

Tidigare resultat tyder alltså på att sjukskrivningar kan påverkas av andra personers sjukskrivningar. Syftet med denna studie är att undersöka om det finns en högre risk att bli sjukskriven om någon släkting tidigare varit sjukskriven. Efter vad vi vet, så har ingen tidigare studerat denna fråga.

Hypoteser

Hansen menar således att det finns en klar motsättning mellan vissa individers attityder till att vara sjukskriven och FK:s officiella riktlinjer för att kunna bli sjukskriven. Om vi antar att dessa attityder avspeglas i deras beteende, kan det leda till att det är acceptabelt att vara sjukskriven trots att ingen nedsatt arbetsförmåga finns. Dessa individer kan också ingå i sociala nätverk, där de medvetet eller omedvetet förmedlar sina attityder om tillämpningen av sjukförsäkringssystemet. Finns det sedan sociala normer inom dessa sociala nätverk som stödjer den liberala synen på sjukförsäkringssystemet, kan det leda till en viss "sjukskrivningskultur".

I denna studie är individens sociala nätverk detsamma som de "nära" släktingarna (föräldrar, syskon samt eventuella partner till syskonen) samt individens partner¹⁰, partners föräldrar och eventuella syskon med partner. Vi har valt att inte ta med eventuella

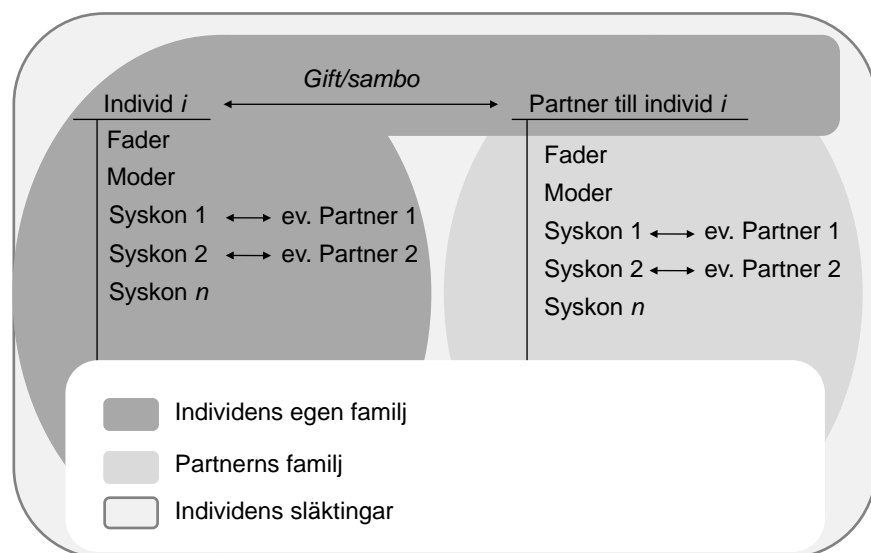
¹⁰ Partner definierar vi som gifta eller sambor. Sambor måste dock ha gemensamma barn för att kunna ingå i populationen.

barn till individerna på grund av att vår arbetshypotes är att attityderna – de sociala normerna – att vara sjukskriven sprids nedåt i generationerna, dvs. från föräldrar till barn och inte omvänt. Hädanefter kallar vi gruppen för individens släktingar.¹¹

Vi vill studera om det var en högre risk för att individer var sjukskrivna under period t om någon av individernas släktingar var sjukskrivna under period $t-1$. Vi delar upp påverkan som en följd av den sociala normen i två komponenter: *i*) en påverkan som går via individens egen familj (inkl. partner) och *ii*) en påverkan som går via partnerns familj. Grundidén är att individens egen familj har större påverkan än partnerns familj på en persons sjukskrivning. Finner vi empiriska resultat som stödjer vår hypotes, finns indikationer på att individer följer ett normerande beteende som finns i slakten.

1. Schematisk bild över definitioner av individens familjer och släktingar

1. Overview of the definitions of a persons families and relatives

¹¹ Det finns inga uppgifter i register om kvaliteten i relationen till nära vänner och arbetskollabor. Däremot skulle man kunna utnyttja register för att hitta arbetskamrater.

Vi antar även att påverkan är större om släktingar och individer bor i samma län och således mindre om de inte bor i samma län.

För att studera om den eventuella påverkan från släktingars tidigare sjukskrivningar är robust över tiden, testas hypoteserna för två olika tidsperioder under 2000-talet. I ett första steg används 2007 års data samt släktingarnas eventuella sjukskrivningar under år 2006. Därefter används samma modell för åren 2002 och 2001. Det är två tidsperioder med olika arbetsmarknadskonjunkturer; även sjukskrivningstalen skilde sig markant åt mellan dessa år. År 2002 var det lågkonjunktur på arbetsmarknaden i efterdyningarna av IT-bubblan samtidigt som sjukskrivningstalen eskalerade, medan arbetsmarknadskonjunkturen var på sin topp år 2007 med bl.a. låg arbetslöshet och låga sjukskrivningstal. Sjukskrivningstalen är de facto högre i en lågkonjunktur än i en högkonjunktur, vilket stöds av flertalet studier av bl.a. Arai och Skogman-Thourise (2001) och Askildsen et al. (2000).

Metoden

Den sociala interaktionseffekten

Vi antar att det finns ett normerande beteende bland individernas släktingar. Beteenden efterliknas av individerna delvis på grund av att andra individer i slakten agerat på liknande sätt i samma situationer tidigare. Om en släkting har varit sjukskriven under period $t-1$, kan det på marginalen leda till att individen blir sjukskriven under period t . Vi måste med säkerhet veta att individ i 's sjukskrivning beror på släktingarnas normerande beteende. Ett sätt att hantera problemet är att använda sjukskrivningshistorik för individernas släktingar under period $t-1$ när vi studerar individens sjukskrivningar under period t .

Ett problem vid studerandet av interaktionseffekter är att individ i 's beteende under period $t-1$ och $t-2$ påverkar gruppens beteende under period $t-1$. Manski (1993) kallar detta för "the reflection problem", eftersom problemet kan likställas med frågan om spegelbilden styr individens beteende eller om den är en reflektion av beteendet. För att reducera effekterna av individernas inverkan på släktingarnas beteende som i sin tur påverkar individens beteende, plockar vi bort

de individer som varit sjukskrivna under perioderna $t-1$ och $t-2$ ¹². Populationen består alltså endast av individer som blir sjukskrivna för första gången under en treårsperiod. Genom detta förfarande minskar vi individernas inverkan på släktingarnas beteende under period $t-1$. Vi har även skattat alla modeller utan att ta hänsyn till denna restriktion; resultaten liknar det som redovisas.

Den "sjukskrivningskultur" som finns i individernas sociala nätverk (referensgrupp) är komplicerad att mäta. Referensgruppens sociala normer – beteenden – som påverkar individen kallas för sociala interaktionseffekter. Den sociala interaktionseffekten måste dock särskiljas från en omgivningseffekt, vilket innebär att individer efterliknar ett beteende beroende på att individerna befinner sig på en speciell plats. Vi måste också kunna skilja den sociala interaktionseffekten från en selektionseffekt, vilket innebär att individer efterliknar referensgruppens beteende beroende på att de har samma karaktäristika. Dessa två effekter måste vi alltså ta hänsyn till för att få fram en mer renodlad social interaktionseffekt, endast då kan vi uttala oss om att sjukskrivningar delvis kan vara ett släktfenomen, dvs. styrt av släktens sociala normer. Typiska omgivningseffekter är den geografiska plats som individen bor på och individens arbetsplats, medan selektionseffekter är t.ex. kön, ålder, utbildningsbakgrund och födelse land. I våra analyser väljer vi därför att konstanthålla de valda omgivnings- och selektionseffekterna för individerna.

Fördelen med att använda släktingar som referensgrupp är att personerna i individernas referensgrupper då är exogena till individen. Om vi hade valt att studera hur sjukskrivningar inom bostadsområden eller arbetsplatser påverkar individens risk att vara sjukskriven, hade vi haft problemet med att individen själv väljer bosättning (eller arbete) utifrån sina preferenser. Detta kan leda till att alla individer inom ett bostadsområde har samma socioekonomiska bakgrund och värderingar. Men det är omöjligt att välja sina släktingar, både sina familjemedlemmar och partners familjemedlemmar (det är dock möjligt att undvika att ha kontakt med dem).

Däremot är den partner som individen väljer att leva tillsammans med resultatet av ett aktivt val utifrån individens preferenser. Ett selektionsproblem uppstår i de fall partners intressen, värderingar, attityder och levnadssätt är desamma som individens. Alla eller

¹² För 2007 års population innebär detta att 286 137 individer tas bort, motsvarande tal för 2002 års population var 325 970 individer.

merparten av släktingarna kan då tillhöra samma socioekonomiska grupp, ha samma yrke och utbildningsbakgrund, ha samma levnadsvanor och intressen. Eftersom intressen, värderingar, attityder och levnadssätt är något som individen och partnern har fått med sig från sin uppväxt och sina familjer, innebär det också att dessa i stort sett delas av släktingarna. Detta innebär att vi i våra regressio- ner kanske fångar en selektionseffekt istället för resultatet att sjuk- skrivningar delvis är en följd av sociala normer inom släkten, dvs. hälsa och sjukskrivningar är korrelerade inom vissa familjer och släkter. För att kontrollera för denna selektionseffekt, måste man använda en proxyvariabel för släktens sjukskrivningar som är exo- gen till individens sjukskrivning, dvs. proxyvariabeln ska uppstå på ett slumpmässigt sätt för släkten. Från ett registerperspektiv kan vi använda utbildningsnivå och yrkeskategori (som ofta används som proxyvariabler för socioekonomiska indelningar) för individerna och deras släktingar för att få en fingervisning om ifall någon selektionseffekt föreligger (se avsnittet om Känslighetsanalyser).

Den beroende variabeln – sjukskriven eller inte

Den beroende variabeln är dikotom och anger om individen under året varit sjukskriven eller inte sjukskriven under period t . För att kunna studera om individerna har varit sjukskrivna, använder vi oss av SCB:s longitudinella integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier (LISA). Om en individ har mer än 0 bruttodagar i registret från något eller några av ersättningslagen sjukpenning, förebyggande sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och/eller rehabiliteringspenning anser vi att individen varit sjuk- skriven under innevarande år. Detta innebär att även deltidssjuk- skrivna anses som sjukskrivna. Däremot ingår inte i denna studie de som varit sjukskrivna endast under de första 14 dagarna (inklusive karensdag) då arbetsgivaren står för sjuklönen.

Uppdelning av släkten

Uppdelningen av släktingarna i två grupper görs inte enbart för att kunna studera eventuella skillnader i påverkan mellan den egna familjen (inkl. partner) och partners familj. Det primära skälet för denna uppdelning är att kunna uttala sig om det finns ett samband mellan att någon/några släktingar varit sjukskrivna i period $t-1$ och att individen är sjukskriven under period t . Genom uppdelningen av individens släkt i individens familj och partners familj, skapas en

möjlighet att belysa om det finns något genetiskt samband som kan påverka eventuella sjukskrivningar under period t .

Potentiell bias

Vid skapandet av populationen utgår vi från dem som är sysselsatta enligt den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS)¹³, vilket blir ca 4,4 miljoner individer. Eftersom anställda och företagare har olika sjukskrivningsregler, tar vi endast med dem som enbart har en anställning. Vidare begränsas populationen till de individer som har en partner som dessutom har syskon eller föräldrar som alla är mellan 20 och 64 år.

Detta innebär att vi inte kan uttala oss om ensamstående eller personer som har en partner utan syskon. Dessa individer kan givetvis ha en annan "sjukskrivningskultur" än de som ingår i vår population. Hemström (1996) menar att det finns forskning som tyder på en selektion bland personer som ingår äktenskap, vilket innebär att personer med sämre hälsa tenderar att vara överrepresenterade bland ogifta. Vi kan således inte uttala oss om alla som är sysselsatta. Vår population uppgår till ca 1 miljoner individer, vilket motsvarar drygt en fjärdedel av de sysselsatta.

Data och variabler

Vi har använt oss av data från fyra olika register: *i*) Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier (LISA), *ii*) Registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS), *iii*) Rikets totalbefolkning (RTB) samt *iv*) Flergenerationsregistret (Flergen). Dessa fyra register är totalräknade och omfattar alla personer som är folkbokförda den 31 december respektive år.

Vi har avgränsat studien till dem som är sysselsatta¹⁴ enligt RAMS och som endast är anställda¹⁵, är emellan 20 och 64 år och ej är förtidspensionärer¹⁶ på heltid. Individens sjukskrivning i period t får ej

¹³ För mer information, se: www.scb.se/rams.

¹⁴ Kravet för att bli sysselsatta är att individen jobbar minst en timme per vecka under november månad.

¹⁵ Individen ska inte vara registrerad ägare av något företag samtidigt som personen är anställd i något annat företag (gäller för år 2007). För år 2002 är s.k. kombinatorer med i populationen.

¹⁶ Förtidspensionärer kan individer mellan 16–64 år vara om deras arbetsförmåga bedöms vara nedsatt med minst en fjärdedel på grund av medicinska orsaker.

heller ha påbörjats under period $t-1$ eller tidigare. Data om sjukskrivningar och eventuella förtidspensionärer har hämtats från LISA. Från RTB har vi fått syskonrelationer och uppgifter om individens partner¹⁷. Från Flergen har vi fått uppgifter om moder och fader.

Den beroende variabeln är dikotom, antingen är individen sjukskriven eller inte sjukskriven. Variabeln skapas genom att studera individens bruttodagar. Om en person erhållit ersättning i form av: *i*) sjukpenning *ii*) förebyggande sjukpenning *iii*) arbetsskadesjukpenning och/eller *iv*) rehabiliteringsersättning, innebär det att individen i populationen har varit sjuk 14 dagar innan. Vid sjukdomsfall är dag 1 en karensdag, från dag 2 till 14 betalar arbetsgivarna sjuklön och från dag 15 får individen ersättning från FK. Ersättningen uppgår till 80 procent av inkomsten med en övre gräns för inkomsten på 7,5 prisbasbelopp. År 2007 var dock ersättningsnivån 80 procent reducerad med faktor 0,989 till 79,12 procent; i övrigt råder likartade regler för ersättning båda undersökningsåren. För att en person ska bli sjukskriven krävs ett läkarintyg, som sedan godkänns av en handläggare på FK.

Deskriptiv statistik

Den "stora" populationen (motsvarar kolumnen Alla i tabell 5 och 6) består av 1 095 238 individer år 2007 och av 1 186 595 individer år 2002. Den "lilla" populationen består av 83 879 individer år 2007 och av 94 485 individer år 2002. Med "lilla" populationen menar vi individer som har familjemedlemmar (både på sin egen och partners sida) boende i samma län och i ett annat län än individen själv. Populationerna skiljer sig åt när det gäller andelen sjukskrivna respektive ej sjukskrivna utifrån om släktingarna har varit sjukskrivna eller inte. Där uppvisar den "lilla" populationen en betydligt högre andel på grund av att antalet släktingar i genomsnitt är större, varvid sannolikheten ökar att någon/några i släkten var sjukskriven.

Av de individer som var sjukskrivna under 2007 var det 43,7 procent som hade haft någon familjemedlem som varit sjukskriven under 2006, motsvarande andel för år 2002 var 52,4 procent. Motsvarande andelar för den lilla populationen är 52,9 respektive 61,6 procent. När vi studerar gruppen individer som inte var sjukskrivna,

¹⁷ Partner inkluderar gifta och sambor. Endast de sambor som har gemensamma barn ingår.

ser vi att endast 40,0 procent år 2007 respektive 47,9 procent år 2002 har haft någon familjemedlem som varit sjukskriven året innan. Denna diskrepans kan indikera en påverkan till följd av sociala normer från individernas egna familjer. En liknande skillnad finns för individer som varit sjukskrivna och haft familjemedlemmar på partners sida som varit sjukskrivna året innan.

Tabell 4 visar att sjukskrivningstalen väl följer FK:s och SCB:s officiella statistik för båda åren. Andelen sjukskrivna år 2007 var lägre i alla avseenden än år 2002 och det fanns ungefär dubbelt så många sjukskrivna kvinnor som män båda åren. Könsfördelningen var relativt jämn. Högutbildade personer var i mindre utsträckning sjukskrivna än lågutbildade och andelen sjukskrivna var lägre i den privata och statliga sektorn än i kommuner och landsting. Medelåldern var ca 44 år och skiljer sig inte nämnvärt mellan könen.

4. Deskriptiv statistik över 2007 och 2002 års populationer. Procenttal (om ej annat anges)

4. Descriptive statistics of the populations of 2007 and 2002. Percent (with some exceptions)

Variabler	2007		2002	
	Stora	Lilla	Stora	Lilla
Kvinnor	47,7	47,3	44,7	49,3
Medelålder*	44,3	43,9	44,3	44,4
Standardavvikelse ålder*	9,9	9,3	9,7	9,1
Medelålder kvinnor*	43,9	43,3	43,9	43,8
Medelålder män*	44,6	44,4	44,6	44,8
Antal släktingar i genomsnitt	8	11	8	11
Sjukskrivna	6,8	6,7	9,4	9,7
kvinnor	9,1	8,9	12,8	12,8
män	4,8	4,7	6,7	7,0
med förgymnasial utbildn.	8,5	7,9	11,6	12,2
med gymnasial utbildn.	7,4	7,6	10,3	10,7
med universitet eller högskole- utbildn.	5,8	5,5	7,5	7,6
i kommun	9,1	8,9	12,4	12,1
i landsting	8,1	8,1	10,4	10,4
i stat	5,6	4,9	7,5	7,5
i privat	6,1	6,0	8,6	9,0
födelseland Sverige	6,8	6,7	9,4	9,6
födelseland ej Sverige	8,1	8,6	10,9	11,8
med småbarn	7,3	7,3	10,0	10,1
utan småbarn	6,6	6,4	9,2	9,5
Sjukskrivna år t med sjukskrivna familjemedlemmar år t-1	43,7	52,9	52,4	61,6
Ej sjukskrivna år t med sjukskrivna familjemedlemmar år t-1	40,0	47,3	47,9	56,0
Sjukskrivna år t med sjukskrivna familjemedlemmar hos partnern år t-1	32,7	46,9	40,8	56,5
Ej sjukskrivna år t med sjukskrivna familjemedlemmar hos partnern år t-1	30,9	44,3	38,5	54,2
Antal individer	1 095 238	83 879	1 186 595	94 485

Anmärkningar: * i antal år. ° Det innebär t.ex. att 43,7 procent av dem som var sjukskrivna år 2007 hade någon familjemedlem som varit sjukskriven år 2006.

Empiriska resultat

I tabell 5 och 6 presenteras resultat från grundregressionerna för 2007 och 2002. Vi vet sedan tidigare att arbetsmiljön har mycket stor inverkan på risken att vara sjukskriven, därmed väljer vi att konstanthålla för arbetsställets arbetsmiljö. Som proxyvariabel för arbetsmiljön använder vi andelen sjukskrivna på arbetsstället året innan undersökningsåret¹⁸. Det faktum att inte alla individer kan knytas till något arbetsställe (en del är rörliga, som t.ex. byggnadsarbetare) minskar populationerna. I samma tabeller redovisas även om släktingarnas påverkan är högre om de bor i samma län som individen än om de inte bor i samma län.

I tabell 7 och 8 särskiljer vi sjukskrivningarnas längd, dvs. korta respektive långa sjukskrivningar (gränsen går vid 90 dagar). Denna uppdelning görs även för individens släktingar. I tabell 9 och 10 presenterar vi interaktionseffekter av släktingarnas påverkan, såsom kön, födelse-land, utbildningsnivå samt tjänstemän/arbetare för åren 2002 och 2007. Finns det en generell större påverkan från släktingarnas tidigare sjukskrivningar för t.ex. män? I tabell 11 redovisas även resultat om påverkan från partnerns familj är större om partnern är en kvinna. Avslutningsvis presenteras i tabell 12 och 13 resultaten av känslighetsanalyser.

Tecken som tyder på "sjukskrivningskultur"

Det vi kan utläsa från tabell 5 är att alla oddskvoter för släktingarnas inverkan på individens sjukskrivning är signifikant skilda från noll. Med andra ord, om minst en person i arbetsför ålder i individens egen familj var sjukskriven i period $t-1$ var det de facto en högre risk att individen själv var sjukskriven i period t än om ingen person i individens familj var sjukskriven i period $t-1$. Risken att vara sjukskriven 2007 var ca 18 procent högre om individerna hade någon person i sin egen familj som var sjukskriven år 2006 än om ingen i familjen var sjukskriven år 2006. Påverkan var lägre om de egna familjemedlemmarna inte bodde i samma län. Det fanns även en inverkan via partnerns familj, men den var betydligt lägre. En person hade ca 6 procent högre risk att vara sjukskriven 2007 om minst en individ i partnerns familj var sjukskriven någon gång under år 2006. De empiriska resultaten ger tydliga indika-

¹⁸ Individen själv är exkluderad i nämnaren och i täljaren om individen var sjukskriven.

tioner på att en viss typ av "sjukskrivningskultur" finns inom vissa familjer till följd av sociala normer. Men man ska också ha i åtanke att resultaten till viss del kan bero på att individerna har valt en partner som lever osunt, vilket leder till ohälsa. Ett liknande levnadssätt skulle kunna finnas inom partners familj. Till följd av levnadssättet ökar också risken att bli sjukskriven.

Den faktor som i våra resultat påverkar individens risk att vara sjukskriven allra mest är arbetsmiljön, i vår studie mätt i andelen sjukskrivna på arbetsplatsen under perioden $t-1$. Detta korresponderar väl med resultat i andra studier t.ex. Haugen et al. (2006).

Regressionsresultaten visar också att yngre personer löper en generellt lägre risk att vara sjukskrivna och att männen har lägre risk att vara sjukskrivna än kvinnor. Individer med gymnasial eller längre utbildning har en lägre risk än de som har en kortare utbildning. Födda i Sverige har generellt sett lägre risk att vara sjukskrivna än övriga. Vid en jämförelse mellan sektorerna är risken att vara sjukskriven högst i den kommunala sektorn. Individer som har småbarn (0–6 år) hemma löper en högre risk att vara sjukskrivna än de individer som inte har småbarn.

Resultaten i tabell 5 och 6 är robusta för åren 2007 och 2002. Noterbart är att risken att vara sjukskriven (både via individens familj och via individens partners familj) var marginellt lägre för år 2007 än 2002.

5. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007. Kontroller för geografiskt avstånd mellan individ och släktingar samt för andel sjukskrivna på arbetsstället år 2006 (AS)

5. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 is the dependent variable. Controls for geographical distance between a person and relatives, and also for the rate of reporting sick of the work place 2006

	Alla		Kontroll AS		Geografiskt avstånd		Geografiskt avstånd och AS	
Ålder 20-40	0,77***	(0,01)	0,76***	(0,01)	0,79***	(0,04)	0,78***	(0,04)
Ålder 41-55	0,72***	(0,01)	0,71***	(0,01)	0,74***	(0,03)	0,74***	(0,03)
Man	0,50***	(0,00)	0,51***	(0,00)	0,50***	(0,02)	0,51***	(0,02)
Födelseland Sverige	0,81***	(0,01)	0,81***	(0,01)	0,78***	(0,06)	0,77***	(0,06)
Småbarn (0-6 år)	1,31***	(0,01)	1,32***	(0,01)	1,34***	(0,05)	1,35***	(0,05)
Utbildning universitet	0,56***	(0,01)	0,58***	(0,01)	0,58***	(0,03)	0,59***	(0,03)
Utbildning gymn.	0,79***	(0,01)	0,79***	(0,01)	0,87***	(0,04)	0,86***	(0,04)
Sektor privat	0,79***	(0,01)	0,83***	(0,01)	0,79***	(0,03)	0,84***	(0,03)
Sektor Landsting	0,95***	(0,01)	0,96***	(0,01)	0,99	(0,05)	1,02	(0,06)
Sektor Staten	0,78***	(0,01)	0,81***	(0,02)	0,70***	(0,05)	0,74***	(0,05)
Släkt fem eller fler	0,98	(0,01)	0,98	(0,01)	0,90	(0,18)	0,92	(0,20)
Påverkan via partners familj	1,05***	(0,01)	1,06***	(0,01)				
Påverkan via egen familj	1,18***	(0,01)	1,18***	(0,01)				
Andel sjuk AS 06			3,95***	(0,21)			2,74***	(0,54)
Påverkan via partner – olika län					1,06*	(0,03)	1,06*	(0,04)
Påverkan via partner – samma län					1,06**	(0,03)	1,06*	(0,03)
Påverkan via egen familj – olika län					1,16***	(0,04)	1,16***	(0,04)
Påverkan via egen familj – samma län					1,23***	(0,04)	1,23***	(0,04)
Kontroll för boendelän	Ja		Ja		Ja		Ja	
Observationer	1 095 238		1 029 420		83 879		78 775	
Pseudo R ²	0,02		0,03		0,03		0,03	

Oddsquoter: Standardfel inom parenteserna och * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

6. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2002. Kontroller för geografiskt avstånd mellan individ och släktingar samt för andel sjukskrivna på arbetsstället år 2001 (AS)

6. Results of regressions, where a person reporting sick 2002 is the dependent variable. Controls for geographical distance between a person and relatives, and also for the rate of reporting sick of the work place 2001

	Alla		Kontroll AS		Geografiskt avstånd		Geografiskt avstånd och AS	
Ålder 20-40	0,78***	-0,01	0,78***	-0,01	0,80***	-0,03	0,80***	-0,03
Ålder 41-55	0,75***	-0,01	0,75***	-0,01	0,73***	-0,02	0,74***	-0,03
Man	0,48***	0	0,49***	0	0,49***	-0,01	0,49***	-0,01
Födelseland Sverige	0,82***	-0,01	0,83***	-0,01	0,81***	-0,05	0,82***	-0,06
Småbarn (0-6 år)	1,28***	-0,01	1,29***	-0,01	1,22***	-0,04	1,23***	-0,04
Utbildning universitet	0,55***	-0,01	0,56***	-0,01	0,55***	-0,02	0,56***	-0,02
Utbildning gymn.	0,80***	-0,01	0,80***	-0,01	0,79***	-0,03	0,78***	-0,03
Sektor privat	0,83***	-0,01	0,87***	-0,01	0,89***	-0,03	0,93**	-0,03
Sektor Landsting	0,89***	-0,01	0,90***	-0,01	0,92*	-0,04	0,94	-0,04
Sektor Staten	0,78***	-0,01	0,82***	-0,01	0,80***	-0,04	0,85***	-0,05
Släkt fem eller fler	0,99	-0,01	0,99	-0,01	0,85	-0,14	0,86	-0,15
Påverkan via partners familj	1,05***	-0,01	1,05***	-0,01				
Påverkan via egen familj	1,20***	-0,01	1,20***	-0,01				
Andel sjuk AS 01			3,66***	-0,15			3,87***	-0,56
Påverkan via partner – olika län					1,03	-0,02	1,02	-0,03
Påverkan via partner – samma län					1,02	-0,02	1,02	-0,03
Påverkan via egen familj – olika län					1,17***	-0,03	1,20***	-0,03
Påverkan via egen familj – samma län					1,19***	-0,03	1,18***	-0,03
Kontroll för boende-län	Ja		Ja		Ja		Ja	
Observationer	1 186 595		1 103 209		94 485		87 723	
Pseudo R ²	0,03		0,03		0,03		0,03	

Oddsquoter: Standardfel inom parenteserna och * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

Korta och långa sjukskrivningar – skillnad i påverkan?

Försäkringskassan skiljer mellan sjukskrivningar som överstiger 90 dagar och de som är 90 dagar eller färre; under 1980- och 1990-talen var gränsen 60 dagar. Försäkringskassan benämner dessa långa respektive korta sjukskrivningar. Samma uppdelning görs för både individernas och släktingarnas eventuella sjukskrivningar¹⁹, varför vi presenterar tre olika regressioner för de båda åren i tabell 7 och 8. Jämförelsemodellen tar inte hänsyn till individernas sjukskrivningslängd, däremot tas hänsyn till släktingarnas sjukskrivningslängd. De två övriga regressionerna (korta och långa) tar hänsyn till individernas sjukskrivningslängder och har samma förklaringsvariabler som jämförelsemodellen. Resultaten i tabell 7 och 8 indikerar att påverkan från släktingarnas korta respektive långa sjukskrivningar är likartad båda åren. Vi ser en klar bild av att släktingarnas (oberoende om det är individernas egna familjer eller partnernas familjer) långa sjukskrivningar i högre grad påverkar individernas långa sjukskrivningar och i lägre grad individernas korta sjukskrivningar. En del av förklaringen till varför påverkan från individernas egna familjers långa sjukskrivningar ökar från 16 till 32 procent när vi går från individernas korta till långa sjukskrivningar, kan vara det genetiska arvet inom den egna familjen. En annan förklaring kan vara att levnadssättet inom vissa släkter påverkar individernas hälsa negativt, framförallt partner emellan. Däremot har släktingarnas korta sjukskrivningar endast en marginell inverkan på individernas risk att bli sjukskriven.

Värt att notera för både 2007 och 2002 var att individer med småbarn hade en högre risk för korttidssjukskrivningar. Därtill hade individer med fem eller fler släktingar i arbetsför ålder en lägre risk att vara långtidssjukskrivna. Dock hade storleken på slakten ingen betydelse för korttidssjukskrivningar. Detta kan vara indikationer på att relativt stora sociala nätverk är bättre för att individerna ska kunna hantera bl.a. psykosocial belastning och stress, dvs. att sociala nätverk är en hälsofrämjande faktor.

¹⁹ Vi har summerat individernas bruttodagar. Om summan överstiger 90 dagar blir individen klassificerad som långtidssjuk. Vi har bortsett från att det kan vara mer än en sjukskrivningsperiod. Ungefär 20 procent av individerna med långa sjukskrivningar har mer än en sjukperiod under året. Motsvarande tal för korta sjukskrivningar är ca 12 procent.

7. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007, efter korta (90 dagar eller mindre) och långa (fler än 90 dagar) sjukskrivningar

7. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 is the dependent variable, by short and long sick leave

	Sjuk		Korta		Långa	
Ålder 20–40	0,77***	-0,01	0,82***	-0,01	0,59***	-0,02
Ålder 41–55	0,71***	-0,01	0,75***	-0,01	0,63***	-0,02
Man	0,51***	0	0,51***	0	0,55***	-0,01
Födelseland Sverige	0,81***	-0,01	0,82***	-0,01	0,80***	-0,03
Småbarn (0–6 år)	1,32***	-0,01	1,38***	-0,02	0,98	-0,03
Utbildning universitet	0,58***	-0,01	0,58***	-0,01	0,60***	-0,02
Utbildning gymn.	0,80***	-0,01	0,80***	-0,01	0,78***	-0,02
Sektor privat	0,83***	-0,01	0,82***	-0,01	0,88***	-0,02
Sektor Landsting	0,96***	-0,01	0,95***	-0,02	1	-0,04
Sektor Staten	0,81***	-0,02	0,83***	-0,02	0,78***	-0,04
Släkt fem eller fler	0,98	-0,01	1	-0,01	0,92***	-0,03
Andel sjuk AS 06	3,94***	-0,21	3,64***	-0,21	4,49***	-0,53
Påverkan av korta sjuk-skrivningar via egen familj	1,11***	-0,01	1,11***	-0,01	1,10***	-0,02
Påverkan av långa sjuk-skrivningar via egen familj	1,20***	-0,01	1,16***	-0,01	1,32***	-0,03
Påverkan av korta sjuk-skrivningar via partners familj	1,04***	-0,01	1,04***	-0,01	1,06***	-0,02
Påverkan av långa sjuk-skrivningar via partners familj	1,05***	-0,01	1,04***	-0,01	1,10***	-0,03
Kontroll för boendelän	Ja		Ja		Ja	
Observationer	1 029 420		1 029 420		1 029 420	
Pseudo R ²	0,03		0,02		0,02	

Oddsquoter: Standardfel inom parenteserna och * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

8. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2002, efter korta (90 dagar eller mindre) och långa (fler än 90 dagar) sjukskrivningar

8. Results of regressions, where a person reporting sick 2002 is the dependent variable, by short and long sick leave

	Sjuk		Korta		Långa	
Ålder 20–40	0,78***	-0,01	0,87***	-0,01	0,56***	-0,01
Ålder 41–55	0,75***	-0,01	0,81***	-0,01	0,62***	-0,01
Man	0,49***	0	0,49***	0	0,52***	-0,01
Födelseland Sverige	0,83***	-0,01	0,84***	-0,01	0,82***	-0,02
Småbarn (0–6 år)	1,29***	-0,01	1,36***	-0,01	1	-0,02
Utbildning universitet	0,57***	-0,01	0,56***	-0,01	0,63***	-0,01
Utbildning gymn.	0,80***	-0,01	0,81***	-0,01	0,81***	-0,02
Sektor privat	0,87***	-0,01	0,87***	-0,01	0,90***	-0,02
Sektor Landsting	0,90***	-0,01	0,90***	-0,01	0,91***	-0,03
Sektor Staten	0,82***	-0,01	0,84***	-0,01	0,78***	-0,03
Släkt fem eller fler	0,98*	-0,01	1	-0,01	0,92***	-0,02
Andel sjuk AS 01	3,64***	-0,15	3,35***	-0,15	3,70***	-0,31
Påverkan av korta sjukskrivningar via egen familj	1,13***	-0,01	1,13***	-0,01	1,11***	-0,02
Påverkan av långa sjukskrivningar via egen familj	1,20***	-0,01	1,18***	-0,01	1,26***	-0,02
Påverkan av korta sjukskrivningar via partners familj	1,04***	-0,01	1,03***	-0,01	1,06***	-0,02
Påverkan av långa sjukskrivningar via partners familj	1,04***	-0,01	1,03***	-0,01	1,07***	-0,02
Kontroll för boendelän	Ja		Ja		Ja	
Observationer	1 103 209		1 103 209		1 103 209	
Pseudo R ²	0,03		0,03		0,02	

Oddsquoter: Standardfel inom parenteserna och * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

"Sjukskrivningskulturens" interaktionseffekter

I tabell 5 och 6 presenterades resultatet att kvinnor löper en generell högre risk att bli sjukskrivna än män. Men finns det någon skillnad mellan mäns och kvinnors känslighet för de sociala normerna inom deras egna familjer? Resultaten i tabell 9 och 10 indikerar att det fanns en statistisk säkerställd skillnad mellan kvinnors och mäns risk att vara sjukskrivna år 2002. Män hade generellt en marginellt högre risk (2 procent) att vara sjukskrivna om minst en person i deras egna familjer var sjukskriven år 2001. Skillnaden år 2007 var dock inte längre statistisk säkerställd. Det fanns ingen skill-

nad mellan de sociala normernas påverkan beroende på individer-
nas födelseland.

Universitetsutbildade individer tenderar att vara mer påverkade av
sina egna familjers sociala normer år 2007, denna påverkan syns
dock inte för år 2002. Som vi beskrev i inledningen finns det forsk-
ning som tyder på att arbetares sociala nätverk i större utsträckning
består av familjemedlemmar, medan tjänstemäns sociala nätverk till
större del består av personer med samma sociala bakgrund eller yrke.
I tabell 9 och 10 redovisas resultat som tyder på att tjänstemäns²⁰
påverkan av de egna familjernas tidigare sjukskrivningar är högre
än arbetares påverkan. Vi ser tydliga tecken på att tjänstemän har en
högre risk att vara sjukskrivna om minst en person i deras egna
familjer varit sjukskriven året innan, risken var 10 procent år 2007
respektive 5 procent år 2002.

²⁰ Vi använder oss av en grov gruppering för att klassa individer som arbetare eller
tjänstemän. Grupperingen görs med hjälp av yrkesuppgifter från yrkesregistret.
Individer med en SSYK-kod som börjar på 6, 7, 8 eller 9 samt koderna 511, 521, 5142
och 5226 räknas som arbetare, övriga klassas som tjänstemän. Mer information om
yrkesregistret och SSYK finns under: www.scb.se/yrke respektive
www.scb.se/ssyk.

9. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007. Redovisning av interaktionseffekter av kön, födelseland, utbildning och socioekonomisk grupp

9. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 is the dependent variable. Interaction effects of sex, country of birth, education and socio-economic group

	Kön		F-land		Utb		Yrke	
Alder 20–40	0,76***	-0,01	0,76***	-0,01	0,76***	-0,01	0,72***	-0,01
Alder 41–55	0,71***	-0,01	0,71***	-0,01	0,71***	-0,01	0,69***	-0,01
Man	0,51***	-0,01	0,51***	0	0,51***	0	0,45***	0
Födelseland Sverige	0,81***	-0,01	0,82***	-0,02	0,81***	-0,01	0,84***	-0,01
Småbarn (0–6 år)	1,32***	-0,01	1,32***	-0,01	1,32***	-0,01	1,28***	-0,01
Utbildning universitet	0,58***	-0,01	0,58***	-0,01	0,56***	-0,01		
Utbildning gymn.	0,79***	-0,01	0,79***	-0,01	0,78***	-0,01		
Sektor privat	0,83***	-0,01	0,83***	-0,01	0,83***	-0,01	0,82***	-0,01
Sektor Landsting	0,96***	-0,01	0,96***	-0,01	0,96***	-0,01	0,93***	-0,01
Sektor Staten	0,81***	-0,02	0,81***	-0,02	0,81***	-0,02	0,80***	-0,01
Släkt fem eller fler	0,98	-0,01	0,98	-0,01	0,98	-0,01	0,99	-0,01
Andel sjuk AS 06	3,95***	-0,21	3,95***	-0,21	3,95***	-0,21	3,86***	-0,21
Påverkan via egen familj	1,18***	-0,01	1,21***	-0,04	1,15***	-0,03	1,11***	-0,02
Påverkan via partners familj	1,06***	-0,01	1,06***	-0,01	1,06***	-0,01	1,06***	-0,01
Påverkan egen familj – man	0,99	-0,02						
Påverkan via egen familj – född i Sverige			0,98	-0,03				
Påverkan via egen familj – utb univ.					1,05*	-0,03		
Påverkan via egen familj – utb gymn.					1,03	-0,03		
Tjänsteman							0,56***	-0,01
Påverkan via egen familj – tjänsteman							1,10***	-0,02
Kontroll för boendelän	Ja		Ja		Ja		Ja	
Observationer	1 029 420		1 029 420		1 029 420		1 029 420	
Pseudo R ²	0,03		0,03		0,03		0,03	

Oddsquoter: Standardfel inom parenteserna och * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

10. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2002. Redovisning av interaktionseffekter av kön, födelse-land, utbildning och socioekonomisk grupp

10. Results of regressions, where a person reporting sick 2002 is the dependent variable. Interaction effects of sex, country of birth, education and socio-economic group

	Kön		F-land		Utb		Yrke	
Alder 20–40	0,78***	-0,01	0,78***	-0,01	0,78***	-0,01	0,73***	-0,01
Alder 41–55	0,75***	-0,01	0,75***	-0,01	0,75***	-0,01	0,72***	-0,01
Man	0,48***	0	0,49***	0	0,49***	0	0,43***	0
Födelse-land								
Sverige	0,83***	-0,01	0,82***	-0,01	0,83***	-0,01	0,86***	-0,01
Småbarn (0–6 år)	1,29***	-0,01	1,29***	-0,01	1,29***	-0,01	1,26***	-0,01
Utbildning univ	0,56***	-0,01	0,56***	-0,01	0,56***	-0,01		
Utbildning gymn	0,80***	-0,01	0,80***	-0,01	0,79***	-0,01		
Sektor privat	0,87***	-0,01	0,87***	-0,01	0,87***	-0,01	0,87***	-0,01
Sektor Landsting	0,90***	-0,01	0,90***	-0,01	0,90***	-0,01	0,87***	-0,01
Sektor Staten	0,82***	-0,01	0,82***	-0,01	0,82***	-0,01	0,81***	-0,01
Släkt fem eller fler	0,99	-0,01	0,99	-0,01	0,99	-0,01	0,99	-0,01
Andel sjuk AS 01	3,66***	-0,15	3,66***	-0,15	3,66***	-0,15	3,55***	-0,14
Påverkan via egen familj	1,19***	-0,01	1,19***	-0,03	1,18***	-0,02	1,17***	-0,01
Påverkan via partnerns familj	1,05***	-0,01	1,05***	-0,01	1,05***	-0,01	1,05***	-0,01
Påverkan egen familj – man	1,02*	-0,01						
Påverkan via egen familj – född i Sverige			1,01	-0,03				
Påverkan via egen familj – utb univ.					1,01	-0,02		
Påverkan via egen familj – utb gymn.					1,03	-0,02		
Tjänsteman							0,57***	-0,01
Påverkan via egen familj – tjänsteman							1,05***	-0,02
Kontroll för boendelän	Ja		Ja		Ja		Ja	
Observationer	1 103 209		1 103 209		1 103 209		1 103 209	
Pseudo R ²	0,03		0,03		0,03		0,03	

Oddsquoter: Standardfel inom parenteserna och * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

Hemström (1996) menar att män får socialt stöd i äktenskapet i större utsträckning än kvinnor. Utifrån detta prövar vi antagandet att partners familjs sociala normer har en större inverkan på männens än på kvinnornas sjukskrivningar. Från tabell 11 kan vi utläsa att det var en signifikant högre risk att män var sjukskrivna om någon i partners familj har varit sjukskriven året innan. Resultaten indikerar att kvinnors sjukskrivningar påverkas av deras egen familjs "sjukskrivningskultur", men inte av partners familjs. För män fanns däremot påverkan från både den egna och partners familj. Risken att vara sjukskriven ökade med 14 procent för båda åren om någon i partners familj var sjukskriven året innan.

11. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007 och 2002

11. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 and 2002 is the dependent variable

	År 2007		År 2002	
Alder 20–40	0,77***	-0,01	0,78***	-0,01
Alder 41–55	0,71***	-0,01	0,75***	-0,01
Man	0,49***	-0,01	0,46***	-0,01
Födelseland Sverige	0,81***	-0,01	0,83***	-0,01
Småbarn (0–6 år)	1,32***	-0,01	1,29***	-0,01
Utbildning univ.	0,58***	-0,01	0,56***	-0,01
Utbildning gymn.	0,79***	-0,01	0,80***	-0,01
Sektor privat	0,83***	-0,01	0,87***	-0,01
Sektor Landsting	0,96***	-0,01	0,90***	-0,01
Sektor Staten	0,81***	-0,02	0,82***	-0,01
Släkt fem eller fler	0,98	-0,01	0,99	-0,01
Andel sjuk AS t-1	3,95***	-0,21	3,66***	-0,15
Påverkan via egen familj	1,18***	-0,01	1,19***	-0,01
Påverkan via partners familj	1,01	-0,01	0,99	-0,01
Påverkan egen familj – man	0,99	-0,02	1,02	-0,01
Påverkan via partners familj – partnern är kvinna	1,14***	-0,02	1,14***	-0,02
Kontroll för boendelän	Ja		Ja	
Observationer	1 029 420		1 103 209	
Pseudo R ²	0,03		0,03	

Oddsquoter: Standardfel inom parenteserna och * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

Känslighetsanalyser

Vi provar nu att exkludera partnern från individens egen familj samt att ta med släktingarnas eventuella sjukskrivningar under 2005. Med hänsyn tagen till reflektionsproblemet, får inte individen ha varit sjukskriven någon gång under åren 2004, 2005 och 2006. Resultaten i tabell 12 pekar på att störst inverkan på individens risk att vara sjukskriven har partnern, sedan den egna familjen och minst inverkan har partnerns familj. Laggar vi släktingarnas sjukskrivningar ytterligare ett år ser vi samma mönster, men att oddskvoterna är lägre.

12. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007, efter påverkan via egen familj exkl. partner och påverkan via partner

12. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 is the dependent variable. Influences by own family or partner

	Modell 1		Modell 2	
Alder 20–40	0,77***	-0,01	0,76***	-0,01
Alder 41–55	0,72***	-0,01	0,72***	-0,01
Man	0,48***	0	0,50***	-0,01
Födelseland Sverige	0,87***	-0,02	0,84***	-0,02
Småbarn (0–6 år)	1,33***	-0,02	1,30***	-0,02
Utbildning univ	0,56***	-0,01	0,57***	-0,01
Utbildning gymn	0,77***	-0,01	0,78***	-0,01
Sektor privat	0,83***	-0,01	0,83***	-0,01
Sektor Landsting	0,95***	-0,02	0,95***	-0,02
Sektor Staten	0,82***	-0,02	0,83***	-0,02
Släkt 5 eller fler	1,01	-0,02	1	-0,02
Andel sjuk AS 06	3,73***	-0,21	3,56***	-0,23
Påverkan via partner 2006	1,22***	-0,02	1,16***	-0,02
Påverkan via egen familj 2006	1,14***	-0,01	1,10***	-0,01
Påverkan via partnerns familj 2006	1,05***	-0,01	1,05***	-0,01
Påverkan via partner 2005			1,12***	-0,02
Påverkan via egen familj 2005			1,08***	-0,01
Påverkan via partnerns familj 2005			1,03***	-0,01
Kontroll för boendelän	Ja		Ja	
Observationer	893 531		811 018	
Pseudo R ²	0,03		0,03	

I modell 2 tas även de olika gruppernas sjukskrivningar för år 2005 med, vilket innebär att individer som varit sjukskrivna under 2004 plockas bort.

Oddsquoter: Standardfel inom parenteserna och * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

Selektionsproblematiken

Inverkan av släktingarnas tidigare sjukskrivningar på individens risk att bli sjukskriven skulle kunna vara resultatet av en selektionseffekt. Det vill säga att den finns endast inom vissa socioekonomiska grupper eller släkter som har t.ex. ett visst levnadssätt och det är denna effekt som driver resultatet. Utifrån denna ansats försöker vi analysera om det föreligger någon selektionseffekt. Socioekonomiska grupper härleds oftast utifrån yrkestillhörighet och utbildning. Utifrån vår grova klassificering vet vi om individerna kan betraktas som tjänstemän eller arbetare samt vilken utbildningsnivå de har.

I ett första steg beräknar vi andelen personer i individernas släkter (partner, individens egen familj samt partners familj) som är tjänstemän. Om andelen tjänstemän överstiger 50 procent klassas den som en tjänstemannasläkt. Yrkestillhörigheten är en funktion av utbildningen. Ju högre utbildningsnivå individen har, desto större sannolikhet är det att individen erhåller ett tjänstemannayrke. Vi beräknar släktingarnas medelutbildningsnivå och grupperar släkterna i följande kategorier: *i*) förgymnasial *ii*) gymnasial och *iii*) eftergymnasial utbildningsnivå. Vi utgår från modell 1 i tabell 12 och lägger till information om partners, den egna familjens och partners familjs utbildningsnivåer samt om de klassas som tjänstemän eller inte. I tabell 13 presenteras resultaten av att konstanthålla partners, den egna familjens och partners familjs utbildningsnivå och socioekonomiska grupp. Resultaten pekar på att det, oberoende av klasstillhörighet, finns spår av en "sjukskrivningskultur" till följd av sociala normer. Vi ser dock tydliga spår av att ju "bättre" socioekonomisk bakgrund individens släktingar har, desto lägre är sannolikheten att individen ska vara sjukskriven.

Resultaten i tabell 13 ger vid handen att utifrån registerdata finns det inga direkta indikationer på selektionseffekter.

13. Resultat av regressionsanalyser, där den beroende variabeln är individens sjukskrivningar år 2007, med hänsyn till utbildningsnivå och socioekonomisk grupp

13. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 is the dependent variable. Influences by level of education and socio-economic group

	Modell 3	
Alder 20-40	0.76***	(0.01)
Alder 41-55	0.73***	(0.01)
Man	0.44***	(0.00)
Födelseland Sverige	0.90***	(0.02)
Småbarn (0-6 år)	1.35***	(0.02)
Utbildning univ	0.73***	(0.01)
Utbildning gymn.	0.86***	(0.01)
Tjänsteman	0.66***	(0.01)
Sektor privat	0.79***	(0.01)
Sektor Landsting	0.96**	(0.02)
Sektor Staten	0.83***	(0.02)
Släkt fem eller fler	0.99	(0.02)
Andel sjuk AS 06	3.13***	(0.18)
Påverkan via partner 2006	1.19***	(0.02)
Påverkan via egen familj 2006	1.12***	(0.01)
Påverkan via partners familj 2006	1.04***	(0.01)
Partnern tjänsteman	0.95***	(0.01)
Partner utb gymn.	1.01	(0.01)
Partner utb univ.	0.95***	(0.01)
Egen familj tjänsteman	0.97***	(0.01)
Egen familj utb gymn	0.93***	(0.01)
Egen familj utb univ	0.87***	(0.02)
Partners familj tjänsteman	0.97***	(0.01)
Partners familj utb gymn	0.95***	(0.01)
Partners familj utb univ	0.93***	(0.02)
Kontroll för boendelän	Ja	
Observationer	893 531	
Pseudo R ²	0.03	

Oddsquoter: Standardfel inom parenteserna och * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

Slutsatser

En "sjukskrivningskultur" kan förekomma inom släkten. Vi presenterar resultat som pekar på att släktingars tidigare sjukskrivningar ökar individens risk att vara sjukskriven perioden efter. Risken att vara sjukskriven är högre om någon av individens egna familjemedlemmar har varit sjukskriven året innan än om någon familje-

medlem på partners sida har varit sjukskriven. Det kan hänga ihop med genetiskt arv och att beteende och värderingar i hög grad utformas under uppväxten eller att individerna kan ha bättre och närmare kontakt med sina egna familjemedlemmar än sin partners familj. Vi ser samtidigt att individen också har en risk att vara sjukskriven om någon familjemedlem på partners sida året innan varit sjukskriven. Denna risk fanns dock enbart hos män. En förklaring kan vara att i de fall där partnern är en kvinna, är förmodligen också kontakterna med partners familjemedlemmar intensivare, varför de sociala normerna från partners familj blir mer accepterade hos männen än hos kvinnorna.

Vi ser också att risken att vara sjukskriven, givet att släktingar har varit sjukskrivna året innan, är större om släktingarna bor i samma län. Det geografiska avståndet spelar säkerligen stor roll för hur mycket kontakt individerna har med sina släktingar och därigenom också för hur mycket släktingarnas sociala normer påverkar individerna.

Det genetiska arvet kan spela en roll när det gäller sjukskrivningshistoriken inom den egna familjen, men då vi även har fått signifikanta statistiska samband mellan partners familjemedlemmars tidigare sjukskrivningar och individen själv, så kan det finnas belegg för att även den sociala interaktionen inom den egna familjen påverkar individens risk att vara sjukskriven. En annan tolkning av resultaten är att individerna väljer partner som har liknande värderingar och beteenden i form av t.ex. osunt levnadssätt, vilket i sin tur kan generera sjukskrivningar. Från ett registerperspektiv är det svårt att lösa selektionsproblematiken fullt ut. Vi är medvetna om att resultaten delvis kan vara en selektionseffekt, men utifrån våra registerdata finns det inga tecken på någon selektionseffekt som driver resultaten. Det finns alltså indikationer på att sjukskrivningar delvis kan uppkomma på grund av den sociala interaktionen mellan släktingar.

Fortsatta kvantitativa studier skulle kunna bidra till ytterligare kunskaper om påverkan till följd av de sociala normerna av släktingars tidigare sjukskrivningar. En intressant fråga är om risken för att bli sjukskriven förstärks om ett visst antal i familjekretsen under föregående period har varit sjukskrivna, dvs. om risken att vara sjukskriven ökar med det antal individer i familjen som har varit sjukskrivna. Vidare skulle man mer ingående behöva analysera om familjemedlemmarnas sjukskrivningslängd påverkar individernas sjukskrivningslängd.

Det är viktigt att komma ihåg att det är en läkare som sjukskriver och en handläggare på Försäkringskassan som godkänner sjukskrivningen. Det vore därför av intresse att studera släktingarnas påverkan utifrån orsak till sjukskrivning.

Gemensamma styrelsemedlemmar ett framgångskoncept?

En analys av företagens produktivitets- och sysselsättningsutveckling²¹

Fredrik W. Andersson²²

Andreas C. Poldahl²³

Sammanfattning

Vi har studerat om de företag som har rekryterat någon gemensam styrelsemedlem under år 2004 hade en högre produktivitets- och sysselsättningsutveckling på ett till tre års sikt än de företag som inte gjort en sådan rekrytering. Med gemensam styrelsemedlem menas en person som sitter styrelsen för minst två olika bolag. Analysen visar att de företag som rekryterade någon styrelsemedlem från företag inom de finansiella branscherna uppvisade en snabbare sysselsättningsutveckling på ett till tre års sikt. Därtill visar resultaten att dessa företag hade en högre sannolikhet att bli klassade som gasellföretag, dvs. snabbväxande företag. Däremot kan vi inte spåra några produktivitetseffekter kopplade till rekryteringarna, vilket skulle kunna motivera de generellt högre styrelsearvodet som gemensamma styrelsemedlemmar har.

²¹ Vi är tacksamma för värdefulla åsikter och diskussioner under arbetets gång med Claes-Håkan Gustafson och Thomas Laitila (SCB) samt Mattias Bokenblom samt Patrik Karpaty (Örebro Universitet). Vidare tackas deltagarna i SCB:s och Örebro universitets gemensamma seminarium liksom deltagarna i ett seminarium på Näringsdepartementet.

²² Författaren är utredare vid enheten för ekonomisk analys vid SCB. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress: fredrik.andersson@scb.se.

²³ Författaren är utredare vid enheten för näringslivets struktur på avdelningen för ekonomisk statistik vid SCB. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress: andreas.poldahl@scb.se

Inledning

Ny kunskap och teknologi är avgörande för företagens utveckling. Det kan handla om nya och förbättrade produkter och processer, aktuell kunskap om nya marknader eller förbättrade marknadsföringsmetoder. Ny kunskap kan skapas både internt och externt. Det kan vara frågan om exempelvis företagens egna FoU-satsningar eller att få tillgång till modern teknologi som finns hos andra företag. Denna teknologi kan spridas till andra företag via olika kanaler. Några av dessa kanaler kan vara utdelning av licenser, kopiering av konkurrerande företags produkter och personella interaktioner mellan företag.

I föreliggande studie utgår vi från att styrelsemedlemmar, som året innan rekryteringen satt i styrelsen för ett annat företag (gemensamma styrelsemedlemmar)²⁴, har förtroende och möjlighet att påverka företagets operativa och strategiska beslut i en positiv bemärkelse. Det kan handla om att företagen får tillgång till ett socialt kapital, eftersom styrelsemedlemmarna i förtroende mellan varandra utbyter funderingar, tankar och idéer som kan vara av vikt för företagets utveckling. På detta sätt är gemensamma styrelsemedlemmar en tillgång som företagen har och som kan delas med andra företag. Det är en resurs som finns på marknaden och som företagen kan investera i. Ägarna kan välja in "styrelseproffs" i sina företagsstyrelser och på så sätt få kontakter och kunskaper snabbare än om kunskapen skulle genereras internt inom företagen.

Mizruchi (1996) menar att olika företagsbeteenden kan förklaras av de gemensamma styrelsemedlemmarna. Det finns ett antal teorier om varför företag vill ha gemensamma styrelsemedlemmar: hemligt företagssamarbete (kan leda till karteller), kunskapsöverföring och övervakning (*business scan*). Dessutom skapar gemensamma styrelsemedlemmar en legitimitet, möjligheter för avancemang i karriären och interaktioner mellan företagets styrelsemedlemmar.

Det är aktieägarna som tillsätter styrelsen, vilken i sin tur tillsätter den verkställande direktören. Vi antar att aktiebolagens ägare strävar efter att tillsätta styrelsemedlemmar som maximerar aktiebolagens marknadsvärde. Gemensamma styrelsemedlemmar utgör en kanal för kunskapsöverföring. Andersson (2008) finner att aktiebolag

²⁴ Om en person sitter i styrelserna för både företag A och B finns det en koppling mellan dessa två företag. Det överensstämmer med definitionen av *interlocking directorates* (Pennings, 1980).

betalade i genomsnitt 8 procent högre arvoden (oavsett position i styrelserna) till personer som satt i minst två aktiebolagsstyrelser år 2006 – ceteris paribus (allt annat lika). Studeras de olika styrelsepositionerna separat, visar studien att de styrelseledamöter som sitter i minst två styrelser har 13 procent högre arvoden. Det tyder på att företagen tar in expertkunskap i form av ledamöter. Frågan är om gemensamma styrelsemedlemmar kan skapa en högre produktivitet som motiverar högre arvoden.

Vårt syfte är att studera om företag som rekryterade gemensamma styrelsemedlemmar under 2004 (företagen har inte någon gemensam styrelsemedlem 2003) har haft en högre produktivitet och en snabbare sysselsättningsutveckling på ett till tre års sikt. Vi studerar även om företagen har haft en större sannolikhet att klassas som gaseller, dvs. snabbväxande företag när det gäller sysselsättning.

Rapporten inleds med en beskrivning av det statistiska datamaterialet, i efterföljande avsnitt redovisas matchningsmetoden och avslutningsvis presenteras resultaten.

Data

De företag som ingår i studien måste ha fler än nio sysselsatta år 2004 och vara aktiebolag. Då vi använder oss av den årliga sysselsättningsökningen mellan 2002 och 2004 som en approximation för företagets tillväxtambitioner, måste företaget vara etablerat år 2002. Sysselsättningsförändringen ska vara av organisk karaktär, dvs. den får inte ha påverkats av företagsfusioner eller andra externa organisationsförändringar.

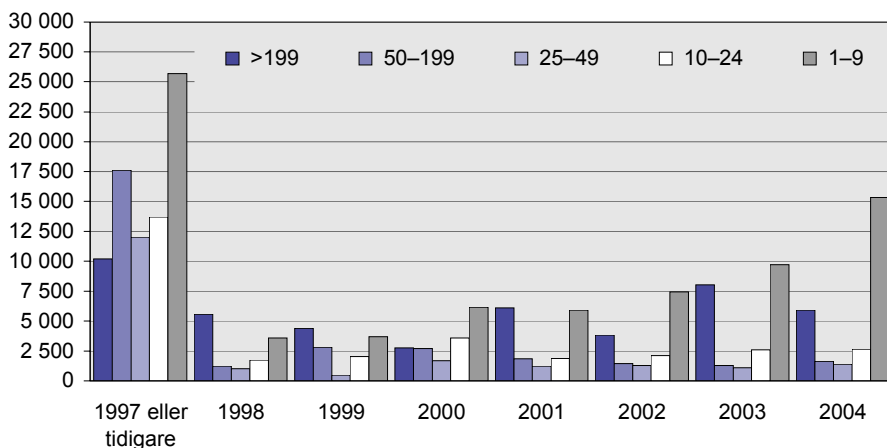
Denna population är nästan densamma som OECD använder i sina studier av snabbväxande företag, men med tillägget att företaget måste vara relativt nystartat²⁵ för att kunna klassas som ett gasellföretag. Birch (1979) slår fast att en oproportionerlig stor andel av de nyskapade jobben återfinns inom mindre företag, speciellt inom snabbväxande företag. Många av de företag som skapar nya jobb är dock äldre än åtta år, varför vi har valt att bortse från OECD:s ålderskrav.

²⁵ Företagen får inte vara äldre än fem år vid mätperiodens början.

Enligt RAMS²⁶ fanns det totalt drygt 228 000 fler sysselsatta 2007 än 2004. Enligt diagram 22 skapades i företag som etablerades före 2005 och som fortfarande drevs 2007 totalt drygt 205 000 nya jobb under samma period. De företag som startades 1997 eller tidigare stod för nästan 40 procent av dessa nyskapade jobb. Vi kan också konstatera att företag med färre än tio sysselsatta stod för en stor del av de nya jobben; tyvärr finns det få företagsekonomiska data om dessa företag.

22. Sysselsättningsförändring mellan 2004 och 2007 i företag startade före 2005 efter storleksklass. Storleksklass bestämd av antalet sysselsatta 2004

22. Change in employment between 2004 and 2007 in enterprises established before 2005 by size of enterprise. Size of enterprise defined from number of employed 2004

Källa: RAMS

Vi använder oss av SCB:s databas om Företagens och Arbetsställdas Dynamik (FAD) för att ta fram de företag som ska ingå i vår företagspopulation. FAD ger oss möjligheten att grovt identifiera företag som har haft en sysselsättningstillväxt som inte varit organisk. Vi använder oss av bl.a. variabeln "ingrupp" i FAD som indikerar om företagen under året fått ett tillskott av minst en grupp sysselsatta med fler än tio personer eller som motsvarar mer än tio procent av föregående års sysselsatta. Alla individer i gruppen ska året innan ha varit hänfödda till samma företag. På detta sätt får vi

²⁶ RAMS = Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, för mer information se www.scb.se/rams.

en proxyvariabel som urskiljer om företagets tillväxt har varit organisk eller ej. Därtill använder vi oss av variabeln "kvar" i FAD som indikerar om företaget är kvarvarande från föregående år eller om det är nytt via uppdelning eller hopslagning. Kravet är att företagen ska ha funnits minst sedan år 2002 för att ingå i populationen.

Totalt fanns det år 2007 ca 445 000 företag enligt RAMS, varav ca 175 000 var aktiebolag²⁷. Antalet reducerades till drygt 120 000 aktiebolag efter villkoret att företaget måste ha funnits i RAMS sedan år 2002. Efter att hänsyn tagits till kraven på organisk sysselsättnings-tillväxt och att antalet sysselsatta ska vara större än nio år 2004, återstod endast ca 11 000 företag i populationen. Dessa företag samkördes med SCB:s databas Företagens Ekonomi (FEK) i syfte att få fram företagsekonomiska nyckeltal. Till sist inkluderades den information om företagets gemensamma styrelsemedlemmar som vi erhållit från Bolagsverket.

Företagens gemensamma styrelsemedlemmar kan delas in i tre olika kategorier, "finans", "intra" och "inter". Gemensamma styrelsemedlemmar "finans" innebär att företagen rekryterat styrelsemedlemmar som 2003 satt i någon aktiebolagsstyrelse inom finansbranschen (SNI²⁸ 2002, 65-67). Med gemensamma styrelsemedlemmar "intra" respektive "inter" avses styrelsemedlemmar från andra aktiebolag inom samma bransch respektive andra branscher.

Enligt tabell 14 hade totalt 773 företag rekryterat minst en gemensam styrelseledamot under år 2004. Drygt 6 procent av vår företagspopulation hade alltså rekryterat en gemensam styrelseledamot. Den bransch som gjorde flest rekryteringar var handeln, som stod för nästan en tredjedel av den totala rekryteringen. Den vanligaste typen av rekrytering var gemensamma styrelsemedlemmar från andra branscher ("inter").

²⁷ Företaget måste ha minst en anställd (enligt SCB:s avgränsningsregler) för att finnas med i RAMS.

²⁸ SNI = Svensk näringsgrensindelning.

14. Företag med gemensamma styrelseledamöter 2004 efter huvudgrupp enligt SNI 2002

14. Enterprises with shared members of the board of directors 2004 by major group SE-SIC 2002

Huvudgrupp enligt SNI 2002	Finans, procent	Inter, procent	Intra, procent	Antal företag med gemensamma styrelsemedlemmar	Antal företag totalt
Industri (15-41)	15	42	42	233	3 449
Handel (50-55)	14	49	36	240	3 375
Jordbruk (01-13)	10	80	10	10	169
Tjänster (56-93)	15	40	46	189	2 821
Bygg (45)	10	56	34	61	1 265

Av tabell 15 framgår att sysselsättningsförändringen i medeltal var högre i de företag som rekryterade någon gemensam styrelsemedlem än i de företag som inte gjorde det ("övriga"). Vi ser också att dessa företag hade en högre arbetsproduktivitet (förädlingsvärde per sysselsatt) samt procentuellt fler gaseller och minigaseller än övrig-gruppen.

Ett gasellföretag definieras i denna studie som ett företag som i genomsnitt växer med mer än 20 procent per år under en sammanhängande treårsperiod. I företag som klassas som minigaseller måste sysselsättningen på ett års sikt växa med 20 procent eller mer, alternativt med 44 procent eller mer på två års sikt.

15. Medelvärden för produktivets- och sysselsättningsutveckling under år 2004 efter typ av företag

15. Mean values of productivity and employment growth in 2004 by types of enterprise

Utfallsvariabel	Finans	Intra	Inter	Övriga
Sysselsättningsstillväxt, 2005	+2,3 %	+1,4 %	+0,3 %	+0,0 %
Sysselsättningsstillväxt, 2006	+4,2 %	+1,9 %	+1,8 %	+1,3 %
Sysselsättningsstillväxt, 2007	+6,0 %	+4,4 %	+3,9 %	+2,4 %
Produktivitet *, 2005	13,38	13,18	13,19	13,16
Produktivitet *, 2006	13,33	13,24	13,23	13,20
Produktivitet *, 2007	13,53	13,39	13,36	13,37
Minigasell, 2005	9,6 %	9,1 %	8,7 %	7,7 %
Minigasell, 2006	5,7 %	6,1 %	4,5 %	4,4 %
Gasell	6,7 %	6,7 %	3,6 %	3,3 %
Antal företag	104	297	332	10 346

Anmärkning: * innebär att variabeln är uttryckt i logaritmerad form. Se även en mer detaljerad redovisning i bilaga, tabell 23.

Den uppenbara fråga vi ställer oss är då: Står vi inför ett selektionsproblem? Det vill säga, är det "bättre" företag som rekryterar gemensamma styrelsemedlemmar eller är det de gemensamma styrelsemedlemmarna som bidrar till att dessa företag utvecklas på ett mer gynnsamt sätt?

För att få en fingervisning om selektionsproblemet vill vi jämföra de företag som rekryterat någon gemensam styrelsemedlem (behandlingsföretag) med företag som inte rekryterat men som har snarlika karakteristika som behandlingsföretagen (kontrollföretag).

Metoddiskussion

I ekonomiska forskningssammanhang finns mycket sällan perfekta data i den mening som beskrivits ovan. Analyserna är istället baserade på observationsdata, som inte är genererade från randomiserade experiment, och där olika ekonometriska tekniker används för att lösa utvärderingsproblemet.

Metoddiskussionen som följer är generell och kan appliceras på alla tre utfallsvariablerna: produktiviteten, sysselsättningsförändringen och gasellsannolikheten. Utvärderingsproblemet kan t.ex. omformuleras till: Hur påverkar företagets rekrytering av gemensamma styrelsemedlemmar företagets sannolikhet att bli ett snabbt växande företag (gasell)?

Vi låter p_1 beteckna sannolikheten att bli gasell i händelse av rekrytering, p_0 representera sannolikheten i frånvaro av rekrytering, $D=1$ indikera att rekrytering har skett och $D=0$ indikera att rekrytering inte har inträffat. Då kan sannolikhetseffekten för de företag som rekryterar gemensamma styrelsemedlemmar, ATT (efter engelskans *average treatment effect on the treated*), beräknas som:

$$ATT = E(p_1 - p_0 | D = 1) = E(p_1 | D = 1) - E(p_0 | D = 1) \quad (1)$$

Utvärderingsproblemet består i att vi endast kan observera p_1 eller p_0 för ett givet företag, aldrig båda. Termen $E(p_1 | D=1)$ kan beräknas direkt från data. Vad som saknas är information för att beräkna termen $E(p_0 | D=1)$, dvs. det kontrafaktiska utfallet.

Det kontrafaktiska utfallet kan skattas med hjälp av matchning, *propensity score matching* (PSM). Idén med PSM är att välja ut ett tvillingföretag till varje behandlingsföretag för att sedan kunna skatta skillnader i utfallsvariablerna mellan dessa företag. Denna matchning av företag genomförs genom att man först skattar

koefficienterna i en logistisk regression och därefter beräknar sannolikheten för att företaget investerar i gemensamma styrelsemedlemmar under 2004. I denna studie antas variationer i företagens storlek, anställdas utbildningsnivå, kapitalintensitet, sysselsättnings-tillväxt samt produktivitet åren innan påverka beslutet att rekrytera gemensamma styrelsemedlemmar (se bilaga, tabell 19 och 20). Den beräknade sannolikheten används för att identifiera behandlingsföretagens tvillingar. För en mer teknisk beskrivning av olika matchningsmodeller, se Rubin (1974, 1977) samt Rosenbaum och Rubin (1983)²⁹. Företagen kopplas således samman genom att man i matchningsproceduren försöker att minimera den observerade differensen i sannolikhet mellan kontroll- och behandlingsföretagen. Formellt skulle denna sannolikhet kunna uttryckas som:

$$P_{kit} = F(X_{it}, Z_j) \quad (2)$$

där P_{kit} representerar den beräknade sannolikheten för rekrytering av gemensamma styrelsemedlemmar för olika kategorier k ; "finans", "intra" och "inter". Indexeringarna i , j och t avser företag, bransch och tid. Variablerna X och Z i (2) representerar företagsspecifika respektive branschspecifika variabler. För att säkerställa att matchningen av företagen är rimlig, ska de olika bestämningsfaktorerna för rekryteringen inte skilja sig åt mellan de olika företagsgrupperna (se bilaga, tabell 21 och 22).

Analys av produktivitet och sysselsättningsutveckling

Frågan vi ställer i föreliggande rapport är om produktiviteten bland företag som rekryterar gemensamma styrelsemedlemmar, allt annat lika, ökar på ett till tre års sikt. Det kan finnas olika skäl till att produktiviteten växer med rekryteringen. En orsak kan vara att rekryteringen av "styrelseproffsen" skapar rationaliseringsvinster, vilket i så fall skulle innebära att förädlingsvärdet per anställd stiger. Är det mot denna bakgrund motiverat med högre arvoden till dessa "styrelseproffs"?

²⁹ Ekvation (2) används för att beräkna sannolikheten för att investeringen i socialt kapital skiljer sig åt mellan behandlings- och kontrollföretagen med hjälp av olika poängintervall. Skulle utfallet visa på signifikans, utökas antalet poängintervall tills man erhåller en homogen grupp, där inga skillnader föreligger mellan de två företagsgrupperna. Dessutom prövas om förklaringsvariablerna till matchningen skiljer sig åt mellan de två typerna av företag.

Vi grupperar företagen i tre olika kategorier beroende på vilken typ av rekrytering de gjort. De olika grupperna av rekryteringar är "finans", "intra" och "inter". Vi använder oss av en matchningsanalys för att skatta företagens *propensity score*, dvs. sannolikheten för att företaget rekryterar gemensamma styrelseledamöter³⁰. Därefter kan vi beräkna den genomsnittliga produktivitetseffekten (ATT) för företag som rekryterade "styrelseproffs" kontra deras tvillingar.

16. Effekten (ATT) av rekrytering av olika typer av gemensamma styrelsemedlemmar där den beroende variabeln är produktivetsnivån år 2005, 2006 respektive 2007

16. *The average treatment effect on the treated (ATT) by recruitment of different types of shared members to the board of directors. The dependent variable is the level of productivity 2005, 2006 or 2007*

Behandlingsvariabel: Gemensam styrelseledamot år 2004	Utfallsperiod		
	Produktivitet 2005	Produktivitet 2006	Produktivitet 2007
Finans	0,033	-0,073	0,049
Intra	-0,007	0,017	0,009
Inter	0,045	0,038	-0,038

Anmärkning: ***, ** och * indikerar signifikans på 1 procent-, 5 procent- resp. 10 procentnivån. ATT-estimatet är skattat i analysprogrammet STATA med kommandona "pscore" och "attnd"³¹. Matchningsproceduren är en "1-1 Nearest Neighbor".

Som framgår av tabell 16 är någon effekt på företagets produktivitet inte statistisk säkerställd. Med andra ord avviker inte produktivitetens utvecklingen för företag som rekryterade gemensamma styrelsemedlemmar från kontrollgruppens.

Inte minst från politiskt håll finns det ett intresse av att veta vad som skapar en högre sysselsättningstillväxt i ett företag. Vi undersöker därför om de företag som har rekryterat en gemensam styrelseledamot har haft en högre tillväxt i sysselsättningen på ett

³⁰ Matchningsmodellerna utgår ifrån att egenskaperna för behandlade företag och kontrollföretag statistiskt inte skiljer sig åt med avseende på matchningsvariablerna (se bilaga, tabell 19 och 20). Detta undersöks i matchningsproceduren (*pscore*) i STATA. Efter genomförd matchning kontrolleras de ingående variablerna separat för respektive år för utfallsperioden så att inte variablerna divergerar över tiden (se bilaga, tabell 21 och 22).

³¹ Se bl.a. Sianesi (2001) samt Becker och Ichino (2002).

till tre års sikt. Vi vill även belysa effekten på företagens sannolikhet att bli snabbväxande, s.k. gaseller eller minigaseller.

17. Effekten (ATT) av rekrytering av olika typer av gemensamma styrelsemedlemmar där den beroende variabeln är sysselsättningstillväxten från år 2004 till år 2005, 2006 respektive 2007
17. The average treatment effect on the treated (ATT) by recruitment of different types of shared members to the board of directors. The dependent variable is the employment growth 2005, 2006 or 2007

Behandlingsvariabel: Gemensam styrelseledamot period 2004	Utfallsperiod		
	Sysselsätt- ningstillväxt 2005	Sysselsätt- ningstillväxt 2006	Sysselsätt- ningstillväxt 2007
Finans	0,052*	0,063*	0,124**
Intra	0,026	0,017	0,019
Inter	-0,013	-0,02	-0,014

Anmärkning: ***, ** och * indikerar signifikans på 1 procent-, 5 procent- resp. 10 procentnivå. ATT-estimatet är skattat i analysprogrammet STATA med kommandona "pscore" och "attnd"¹¹. Matchningsproceduren är en "1-1 Nearest Neighbor".

18. Effekten (ATT) av rekrytering av olika typer av gemensamma styrelsemedlemmar där den beroende variabeln är en klassificering av företaget som minigasell respektive gasell för år 2005, 2006 och 2007
18. The average treatment effect on the treated (ATT) by recruitment of different types of shared members to the board of directors. The dependent variable is a classification of the enterprise as a gazelle or micro-gazelle 2005, 2006 and 2007

Behandlingsvariabel: Gemensam styrelseledamot period 2004	Utfallsperiod		
	Minigaseller 2005	Minigaseller 2006	Gaseller
Finans	0,062*	0,031	0,062**
Intra	0,035	0,018	0,018
Inter	-0,013	0,006	0,022*

Anmärkning: ***, ** och * indikerar signifikans på 1 procent-, 5 procent- resp. 10 procentnivå. ATT-estimatet är skattat i analysprogrammet STATA med kommandona "pscore" och "attnd"¹¹. Matchningsproceduren är en "1-1 Nearest Neighbor".

Från tabell 17 kan man utläsa att företag som rekryterat gemensamma styrelsemedlemmar från finansbranschen har haft en snabbare sysselsättningstillväxt än kontrollgruppen. Effekten på sysselsättningsökningen är statistisk signifikant för hela treårsperioden. En liknande effekt redovisas för sannolikheten för att bli gasellföretag (tabell 18), eftersom ATT-skattningarna är signifikanta

för grupperna "finans" och "inter". Frågan är varför effekten av en gemensam styrelsemedlem från finanssektorn är så tydlig.

I dag har vi ingen information om huruvida de företag som rekryterat en styrelseledamot från den finansiella branschen också erhållit någon form av extern finansiering i samband med rekryteringen. Den signifikanta effekten av att rekrytera en styrelsemedlem från finansbranschen skulle således kunna vara en selektionseffekt till följd av tillskott av riskkapital.

Det är troligt att riskkapitalister bidrar med både expertkunskap och finansiering i de företag de väljer att jobba med och på sikt kanske vill sälja. Vi antar också att de har analyserat olika företag och deras företagsidéer för att hitta dem som har tillväxtpotential. Potentialen i dessa företag kan ligga i att öka marknadsandelarna, dvs. i att öka efterfrågan på företagets produkter. De kunskaper som en ny styrelsemedlem från finansbranschen tillför handlar troligen mer om ekonomi och marknad än om t.ex. produktionsprocessen. Det krävs väldigt god och specifik kunskap för att kunna effektivisera en produktionsprocess; denna kunskap finns förmodligen snarare i företagets ledning än i styrelsen.

Slutsatser

Vi kan inte generellt förklara de gemensamma styrelseledamöternas högre arvorden från ett produktivitetperspektiv. De företag som har rekryterat någon gemensam styrelsemedlem under år 2004 uppvisade ingen bättre produktivitetutveckling än deras tvillingföretag. Frågan om motiven bakom de högre arvordena är fortfarande öppen. Nästa steg skulle kunna vara att studera om vinsterna från dessa företag har ökat mer än tvillingföretagens.

Referenser

Sjukskrivningar – delvis ett släktfenomen?

Arai, M & Skogman-Thourise, P (2001). *Incentive and Selection in Cyclical Absenteeism*. FIEF Working Paper Series No. 167.

Askildsen, J E, Bratberg, E & Nilsen, Ø A (2000). *Sickness Absence over the Business Cycle*. Department of Economics, University of Bergen, Working papers in Economics No. 04-2000.

Bokenblom, M & Ekblad, K (2007). *Sickness Absence and Peer Effects - Evidence from a Swedish Municipality*. Department of Economics, Örebro University, Working papers in Economics No. 11-2007.

Brown, P (1995). *Naming and Framing: The Social Construction of Diagnosis and Illness*. *Journal of Health and Social Behavior*, 35, 34 - 52.

Cohen, S (2004). *Social Relationships and Health*. *American Psychologist*, 59(8), 676 – 684.

Hansen, K (2006). ... och vems fel är det? – attityder, handlingar och regional tillhörighet. Palmer, E. (Red), *Sjukförsäkring Kulturer och Attityder*. Försäkringskassan Analyserar 2006:26, Försäkringskassans utvärderingsavdelning, Stockholm.

Haugen, K, Holm, E, Lundevaller, E & Westin, K (2006). *Individer, attityder och ohälsa*. Palmer, E. (Red), *Sjukförsäkring Kulturer och Attityder*. Försäkringskassan Analyserar 2006:26, Försäkringskassans utvärderingsavdelning, Stockholm.

Hemström, Ö (1996). *Biologiska förutsättningar och sociala förhållande*. Östlin P, Danielsson M, Diderichsen, F, Härenstam, A & Lindberg, G (Red), *Kön och ohälsa – en antologi om könskillnader ur ett folkhälsoperspektiv*. Studentlitteratur, Lund.

Hesselius, P (2007). *Is Leisure Contagious? The Relationship between Sickness Absence and Spousal Retirement*. *Journal of Socio-Economics*, 36(2), 288 – 310.

Ichino, A & Maggi, G (2000). *Work Environment and Individual Background: Explaining Regional Shirking Differentials in a Large Italian Firm*. *Quarterly Journal of Economics*, 115, 1057–1090.

Lindbeck, A, Palme, M & Persson, M (2004). *Sjukskrivningar som ett socialt fenomen*. *Ekonomisk debatt*, 32(4), 50–62.

Manski, C F (1993). *Identification of Endogenous Social Effects: The Reflection Problem*. *The Review of Economic Studies*, 60(3), 531–542.

Merton, R K (1957). *Social Theory and Social Structure*. Free Press, Glencoe.

- Moe, S (1995). *Sociologiska teorier*. Studentlitteratur, Lund.
- Modig, A & Broberg, K (2002). *Är det OK att sjukskriva sig fast man inte är sjuk?* Rapport T22785, Temo, Stockholm.
- Orth Gomér, K (2008). *Sociala relationers betydelse för hälsa och sjukdom*. Röda Korset, Stockholm.
- Sjögren, E & Kristenson, M (2000). *Psykosociala resurser*. Ekberg, K, Noorlind, Brage, H & Dastserri, M (Red). *Östgötens hälsa och miljö 2000*. Rapport 00:1, Landstinget i Östergötland, Folkhälsovetenskapligt Centrum.

Gemensamma styrelsemedlemmar ett framgångskoncept? En analys av företagens produktivitets- och sysselsättningsutveckling

- Andersson, F W (2008). *Aktiebolagens gemensamma styrelsemedlemmar – en del av det sociala kapitalet*. Fokus på näringsliv och arbetsmarknad våren 2008, IAM 2008:2, SCB.
- Becker, S O & Ichino A (2002). *Estimation of average treatment effects based on propensity scores*. Stata Journal, 2002, vol. 2(4), 358-377.
- Birch, D L (1979). *The Job Generation Process*, M.I.T. Program on Neighborhood and Regional Change. Cambridge, MA.
- Mizruchi, M (1996). *What do interlocks do? An Analysis, Critique, and Assessment of Research on Interlocking Directorates*. Annual Review of Sociology. Vol. 22, 271–298.
- Pennings, J (1980). *Interlocking Directorates: Origins and Consequences of Connections Among Organizations' Board of Directors*. Jossey-Bass, San Francisco
- Rosenbaum, P R och Rubin, D B (1983). *The central role of the propensity score in observational studies for causal effects*. Biometrika, Vol. 70, 41–55.
- Rubin, D B (1974). *Estimating Causal Effects at Treatments in the Randomized and Non Randomized Studies*. Journal of Educational Psychology, Vol. 66, pp. 688–701.
- Rubin, D B (1977) *Assignments to a Treatment Group in the Basis of a covariate*. Journal of Educational Statistics, 2, 1–26.
- Sianesi, B (2001). *Implementing propensity score matching estimators with STATA*. Tillgänglig via <http://fmwww.bc.edu/RePEC/usug2001/psmatch.pdf>.

Bilaga – Gemensamma styrelsemedlemmar ett framgångskoncept?

19. Bestämningfaktorer för rekrytering av gemensamma styrelsemedlemmar (GS) år 2004 för utfallsvariabeln produktivitet

19. Determinants of the recruitment of different types of shared members to the board of directors for the productivity models 2004

	GS Finans		GS Intra		GS Inter	
Produktivitet 2004	1.59	(1.13)	1.17	(0.70)	1.14	(0.65)
Produktivitet 2003	1.42	(0.97)	1.01	(0.05)	1.06	(0.29)
Sysselsatta 2004	1.01**	(2.33)	1.01	(1.30)	1.00	(-0.81)
Sysselsatta 2003	0.99*	(-1.96)	1.00	(-0.89)	1.00	(1.21)
Företagets ålder	0.99	(-0.58)	0.99**	(-2.01)	0.99	(-1.01)
Log (realkapital per sysselsatt)	0.98	(-0.33)	0.95*	(-1.68)	0.99	(-0.49)
Marknadsandel 2003	1.10**	(2.11)	0.73*	(-1.79)	0.38**	(-2.07)
Andel högutbildade 2003	2.59	(1.44)	1.50	(0.99)	1.45	(0.95)
Observationer	10 970		10 970		10 970	
Pseudo R ²	0.03		0.01		0.01	

Oddsquoter: Hakparenteserna innehåller heteroskedasticitetskorrigerade t-quoter.

* p < 0.10, ** p < 0.05, *** p < 0.01

20. Bestämningfaktorer för rekrytering av gemensamma styrelsemedlemmar (GS) år 2004 för utfallsvariablerna sysselsättningstillväxt, gaseller och minigaseller

20. Determinants of the recruitment of different types of shared members to the board of directors for the employment growth, gazelle or micro-gazelle models 2004

	GS Finans		GS Intra		GS Inter	
Sysselsättningstillväxt 2003–2004	0.72	(-0.66)	0.97	(-0.39)	0.74	(-0.84)
Sysselsättningstillväxt 2002–2003	0.77	(-1.05)	0.80	(-1.07)	1.06**	(2.07)
Produktivitetstillväxt 2003–2004	0.97	(-0.05)	0.93	(-0.33)	1.66*	(1.71)
Produktivitetstillväxt 2002–2003	1.17	(0.28)	0.84	(-0.68)	1.94***	(2.73)
Produktivitet 2002	2.61***	(4.12)	1.25	(1.52)	1.35*	(1.85)
Företagets ålder	0.99	(-0.90)	0.98**	(-2.37)	1.00	(-0.78)
Log (realkapital per sysselsatt)	0.95	(-0.90)	0.95*	(-1.79)		
Marknadsandel 2003	1.08**	(2.24)	0.75*	(-1.91)	0.45*	(-1.90)
Andel högutbildade 2003	1.97	(1.03)	1.44	(0.88)	1.15	(0.33)
Sysselsatta 2002			1.00***	(3.48)	1.00	(0.61)
Realkapital per sysselsatt					1.00*	(-1.70)
Observationer	10 449		10 449		10 449	
Pseudo R ²	0.03		0.01		0.01	

Oddsquoter: Hakparenteserna innehåller heteroskedasticitetskorrigerade t-quoter.

* p < 0.10, ** p < 0.05, *** p < 0.01

21. T-test; test av differensen mellan variablerna i matchningsmodellerna från tabell 19 (produktivitetsmodellerna)

21. T-test; test of the difference between the variables in the matching models in table 19 (productivity models)

Modell:	År 2002	År 2003	År 2004	År 2005	År 2006
Inter	Matchad ¹	Matchad	Matchad	Matchad	Matchad
Sysselsättning	-3,637	-4,005	-3,585	-4,440*	-4,597*
Produktivitet	0,045	-0,009	-0,017	-0,045	-0,037
Log (realkapital per sysselsatt)	-	-0,007	-0,027	-0,129	-0,083
Företagets ålder	-0,155	-0,155	-0,155	-0,155	-0,155
Marknadsandel 2003	-	0,000	0,000	0,000	-0,000
Andel högutbildade 2003	-	0,002	0,007	0,001	0,001

Modell:	År 2002	År 2003	År 2004	År 2005	År 2006
Intra	Matchad	Matchad	Matchad	Matchad	Matchad
Sysselsättning	-8,092	-5,828	-6,146	-7,290	-8,223
Produktivitet	-0,022	-0,019	-0,008	-0,005	0,006
Log (realkapital per sysselsatt)	-	-0,036	-0,024	-0,032	0,031
Företagets ålder	-0,982	-0,982	-0,982	-0,982	-0,982
Marknadsandel 2003	-	-0,003	-0,000	-0,000	-0,000
Andel högutbildade 2003	-	-0,013	-0,013	-0,013	-0,011

Modell:	År 2002	År 2003	År 2004	År 2005	År 2006
Finans	Matchad	Matchad	Matchad	Matchad	Matchad
Sysselsättning	-6,497	-7,495	-8,693	-9,663	-10,079
Produktivitet	-0,004	0,010	0,054	-0,002	0,092
Log (realkapital per sysselsatt)	-	-0,037	-0,063	0,119	0,209
Företagets ålder	0,257	0,257	0,257	0,257	0,257
Marknadsandel 2003	-	-0,153	-0,001	-0,001	-0,001
Andel högutbildade 2003	-	0,011	0,007	-0,006	-0,006

Anmärkning: ***, ** och * indikerar signifikans på 1 procent-, 5 procent- resp. 10 procentnivån. Talen i varje cell uttrycker den statistiska differensen mellan grupper med avseende på varje enskild variabel i matchningsmodellen. Differensen är uttryckt såsom; differens(x) = medel(x)_{övriga} – medel(x)_{GS}.

1) Matchningen avser år 2004.

22. T-test; test av differensen mellan variablerna i matchningsmodellerna från tabell 20 (sysselsättnings- och gasellmodellerna)

22. T-test; test of the difference between the variables in the matching models in table 20 (employment and gazelle models)

Modell: Inter	År 2003 Matchad ¹	År 2004 Matchad	År 2005 Matchad	År 2006 Matchad
Sysselsättningstillväxt t, t-1	-0,092	-0,021	-	-
Produktivitetstillväxt t, t-1	0,008	0,026	-	-
Produktivitet	-0,007	-	-	-
Log (realkapital per sysselsatt)	-	-	-	-
Företagets ålder	0,282	0,282	0,282	0,282
Marknadsandel 2003	0,025	0,000	0,000	0,000
Andel högutbildade 2003	-0,007	-0,003	-0,010	-0,004
Sysselsatta 2002	2,288	-	-	-
Realkapital per sysselsatt	-18492	-22950	-30460	-25200

Modell: Intra	År 2003 Matchad	År 2004 Matchad	År 2005 Matchad	År 2006 Matchad
Sysselsättningstillväxt t, t-1	0,018	-0,001	-	-
Produktivitetstillväxt t, t-1	-0,004	-0,007	-	-
Produktivitet 2002	0,021	-	-	-
Log (realkapital per sysselsatt)	0,106	0,136	0,211	0,153
Företagets ålder	-0,235	-0,235	-0,235	-0,235
Marknadsandel 2003	0,025	0,000	0,000	0,000
Andel högutbildade 2003	0,002	-0,001	0,002	0,005
Sysselsatta 2002	-1,300	-	-	-
Realkapital per sysselsatt	-	-	-	-

Modell: Finans	År 2003 Matchad	År 2004 Matchad	År 2005 Matchad	År 2006 Matchad
Sysselsättningstillväxt t, t-1	0,026	0,029	-	-
Produktivitetstillväxt t, t-1	0,046	-0,057	-	-
Produktivitet 2002	0,010	-	-	-
Log (realkapital per sysselsatt)	0,052	0,047	0,000	0,090
Företagets ålder	-0,515	-0,515	-0,515	-0,515
Marknadsandel 2003	0,005	0,000	0,000	0,000
Andel högutbildade 2003	0,016	0,012	0,007	0,013
Sysselsatta 2002	-24,2*	-	-	-
Realkapital per sysselsatt	-	-	-	-

Anmärkning: ***, ** och * indikerar signifikans på 1 procent-, 5 procent- resp. 10 procentnivå. Talen i varje cell uttrycker den statistiska differensen mellan grupper med avseende på varje enskild variabel i matchningsmodellen. Differensen är uttryckt såsom; differens(x) = $\text{medel}(x)_{\text{övriga}} - \text{medel}(x)_{\text{GS}}$.

1) Matchningen avser år 2004.

23. Deskriptiv statistik: medelvärden, standardavvikelse och min/max
 23. Descriptive statistics: mean values, standard deviation and minimum/maximum

Variabel	obs	medel	std.avv	min	max
Sysselsatta 2002	10906	35,05	64,85	0	2142
Sysselsättningstillväxt, 2003	10833	1,14	1,64	0	88
Sysselsättningstillväxt, 2004	11074	1,05	0,54	0,19	25
Sysselsättningstillväxt, 2005	11070	1,E ⁻⁴	0,18	-3,78	1,93
Sysselsättningstillväxt, 2006	11062	0,01	0,26	-3,78	1,84
Sysselsättningstillväxt, 2007	11043	0,03	0,34	-4,00	2,24
Produktivitet ¹ , 2002	10519	13,08	0,48	9,04	17,53
Produktivitet ¹ , 2003	10998	13,11	0,51	7,51	17,25
Produktivitet ¹ , 2004	11034	13,12	0,45	6,24	16,15
Produktivitet ¹ , 2005	11026	13,16	0,46	9,87	16,94
Produktivitet ¹ , 2006	11023	13,20	0,48	6,12	16,51
Produktivitet ¹ , 2007	11008	13,37	0,50	8,38	18,79
Produktivitetstillväxt, 2003	10476	0,04	0,39	-5,59	3,90
Produktivitetstillväxt, 2004	10983	0,01	0,36	-5,40	4,94
Minigasell, 2005	11079	0,01	0,27	0	1
Minigasell, 2006	11079	0,04	0,21	0	1
Gasell	11079	0,03	0,18	0	1
Realkapital per sysselsatt 2003	11079	6,5E ⁻⁵	3,7E ⁻⁶	0	1,2E ⁸
Marknadsandel 2003	11079	0,14	0,65	0,01	32,08
Företagets ålder	11079	16,94	10,20	1	104
Andelen högutbildade 2003	11066	0,08	0,15	0	1
GS, finans	11079	0,01	0,10	0	1
GS, intra	11079	0,03	0,16	0	1
GS, inter	11079	0,03	0,17	0	1

1) Produktivitet = förädlingsvärde per anställd.

In English

Focus is a recurrent report published every six months. The first edition was published in November 2004. This 10th version is the 6th under the title *Focus on business and labour market*.

The intention is to publish shorter articles of a descriptive or analytic character.

Summary

The first part of the report gives an overview of the Swedish economy and the development in the labour market during the second half of 2008. Employment, unemployment, vacancies and the development of wages/salaries and labour costs are some keywords.

The following two articles are titled:

- Persons reporting sick – partly a family phenomenon?
- Interlocking directorates, a successful concept? An analysis of the productivity and employment growth in the enterprises

A note of thanks

We would like to express appreciation to our survey respondents – the people, enterprises, government authorities and other institutions of Sweden – with whose cooperation Statistics Sweden is able to provide reliable and timely statistical information meeting the current needs of our modern society.

List of graphs

1. Change in GDP compared with previous quarter. Percent	14
2. Labour force participation of the population aged 15–74. 2nd half-year 2008.....	18
3. Number of employed aged 15–74 in thousands.....	19
4. Employment rate, percent of population aged 15–74.....	20
5. Number of employed aged 15–74 by industry. 2nd half-year 2008.....	21
6. Number of employees with permanent jobs or engaged for a limited period. January 2007 – December 2008. Change in thousands compared with previous year	22
7. Employees engaged for a limited period, percent of all employees.....	23
8. Unemployment rate, percent of labour force.....	24
9. Unemployment rate, percent of labour force aged 15–24 and 15–74.....	25
10. Number of hours per week, in thousands, related to absence from work by main cause. 2nd half-year 2008.....	26
11. Gross pay and number of employees. Private sector. Index: 1st quarter 2001=100	27
12. Job openings and vacancies. Private sector.....	28
13. Percentage change in the average pay in the public sector. January 1999 – December 2008.....	30
14. Percentage change in the average pay in the private sector and a 12-month moving average. January 1997 – December 2008.....	31
15. Pay increases for manual and non-manual workers in the private sector. January 1999 – December 2008. Index: January 1999=100	32
16. Real wage and salary increases for manual and non- manual workers in the private sector. July 2008 – December 2008. Percent	33
17. Average monthly salary in the central government sector by sex. January 2000 – December 2008. SEK	34
18. Average monthly salary in the municipalities and county councils. January 1999 – December 2008. SEK.....	34

19. Changes in labour costs in the private sector by industry. Second half of 2007 – second half of 2008. Percent.....	35
20. Labour costs for wage-earners in the private sector, December 2008. SEK per hour	36
21. Labour costs for salaried employees in the private sector, December 2008. SEK per month.....	37
22. Change in employment between 2004 and 2007 in enterprises established before 2005 by size of enterprise. Size of enterprise defined from number of employed 2004.....	70

List of tables

1. Key indicators for the Swedish labour market, population aged 15–74. 2nd half-year 2008.....	17
2. Employees engaged for a limited period, percentage of all employees by sex and age. 2nd half-year 2008	22
3. Percentage change in the average pay by sector. Annual average 1997–2008.....	29
4. Descriptive statistics of the populations of 2007 and 2002. Percent (with some exceptions).....	49
5. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 is the dependent variable. Controls for geographical distance between a person and relatives, and also for the rate of reporting sick of the work place 2006.....	52
6. Results of regressions, where a person reporting sick 2002 is the dependent variable. Controls for geographical distance between a person and relatives, and also for the rate of reporting sick of the work place 2001.....	53
7. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 is the dependent variable, by short and long sick leave.....	55
8. Results of regressions, where a person reporting sick 2002 is the dependent variable, by short and long sick leave.....	56
9. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 is the dependent variable. Interactioneffects of sex, country of birth, education and socio-economic group	58
10. Results of regressions, where a person reporting sick 2002 is the dependent variable. Interactioneffects of sex, country of birth, education and socio-economic group	59

11. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 and 2002 is the dependent variable	60
12. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 is the dependent variable. Influences by own family or partner	61
13. Results of regressions, where a person reporting sick 2007 is the dependent variable. Influences by level of education and socio-economic group.....	63
14. Enterprises with shared members of the board of directors 2004 by major group SE-SIC 2002	72
15. Mean values of produktivity and employment growth in 2004 by types of enterprise	72
16. The average treatment effect on the treated (ATT) by recruitment of different types of shared members to the board of directors. The dependent variable is the level of produktivity 2005, 2006 or 2007	75
17. The average treatment effect on the treated (ATT) by recruitment of different types of shared members to the board of directors. The dependent variable is the employment growth 2005, 2006 or 2007	76
18. The average treatment effect on the treated (ATT) by recruitment of different types of shared members to the board of directors. The dependent variable is a classification of the enterprise as a gazelle or micro-gazelle 2005, 2006 and 2007	76
19. Determinants of the recruitment of different types of shared members to the board of directors for the productivity models 2004.....	81
20. Determinants of the recruitment of different types of shared members to the board of directors for the employment growth, gazelle or micro-gazelle models 2004.....	82
21. T-test; test of the difference between the variables in the matching models in table 19 (productivity models)	83
22. T-test; test of the difference between the variables in the matching models in table 20 (employment and gazelle models)	84
23. Descriptive statistics: mean values, standard deviation and minimum/maximum	85

List of terms

Aktiebolag	Company limited by shares	Huvudsaklig Hög	Main High
AKU	Labour Force Survey	Industri	Manufacturing industry
Andel	Share	Inom	Within
Annat	Other	Inrikes född	Born in Sweden
Anställd	Employee	Invandrare	Immigrant
Anställningstid	Period of employ- ment		
Antal	Number	Jobb	Job
Arbetare (arb)	Manual workers; wage-earners	Justerat	Adjusted
Arbete	Job, work	Kommun	Municipality
Arbetskostnad	Labour costs	Konjunktur	Business cycle
Arbetskraften	Labour force	Kronor (kr)	SEK
Arbetskraftskostnad	Labour cost	Kvartal	Quarter
Arbetslös	Unemployed	Kvinnor	Women
Arbetsmarknad	Labour market		
		Landsting	County council
Befolkning	Population	Ledamot	Member
Bransch	Industry	Lediga jobb	Job openings
Bruttonational- produkt (BNP)	Gross domestic product (GDP)	Låg	Low
Byggsektor	Construction industry	Lön	Wage/salary or pay
		Löneskillnad	Wage/salary difference
Faktiskt	Real	Lönespridning	Wage dispersion
Företag	Company, enter- prise	Lönesumma	Gross pay
		Löneökningstakt	Rate of wage/ salary increase
Företagare	Employers	Löpande priser	Current prices
Förvärvsarbetande	Employed		
Föräldraledighet	Parental leave	Medel	Average
Förändring	Change	Medelfel	Standard error of estimate
Gasell	Fast growing enterprise	Medellön	Average wage/ salary
Gemensam	Shared	Medelvärde	Mean value
Genomsnittlig	Average	Medianvärde	Median value
Glidande medelvärde	Moving average	Metod	Method
Helgdag	Public holyday	Minskning	Decrease
Helt	Totally	Minst	At least
Heltidstuderande	Full time studies	Månad	Month

Månadslön	Monthly wage/ salary	Styrelseposition	Position in the board of directors
Män	Men	Summa	Total
Nettoomsättning	Net turnover	Suppleant	Deputy member
Näringsgren	Branch, industry	Sysselsatt	Employed
Näringsliv	Business sector	Sysselsättning	Employment
Ordförande	President	Sysselsättningsgrad	Rate of employ- ment
Offentlig	Public	Säsongsansat	Seasonal adjust- ment
Oförändrade	Unchanged		
Originalserie	Original series		
Pensionär	Pensioner	Tillverknings industri	Manufacturing industry
Preliminära värden	Provisional figures	Tillväxt	Growth/Increase
Privat	Private	Timme	Hour
Procent	Percent	Tjänsteman (tjm)	Non-manual workers
Produktionsvärde	Output value		(employees); salaried employees
Produktivitet	Productivity		
Reallön	Real wage/salary	Tjänstesektor	Service industry
Reguljär	Regular	Uppgift	Information
Riket	The whole country	Utbildning	Education
		Utrikes född	Foreign-born
Sektor	Institutional sector	Utvandrare	Emigrant
		Utveckling	Development
Semester	Holidays		
Sjuk, sjukdom	Illness	Vakanser	Vacancies
Skattning	Estimate	Varuproduktion	Goods produc- tion
SNI	Swedish Stan- dard Industrial Classification	Växande	Increasing
Standardavvikelse (Std.)	Standard devia- tion	Åldersgrupp	Age group
Staten	Governmental sector	År	Aged/Year
Studier	Study	Äldre	Older
Styrelsemedlem	Member of the board of directors	Övriga	Other

Utgivna publikationer fr.o.m 1998 i serien Information om utbildning och arbetsmarknad (IAM)

- 1998:1 Socioekonomiska konsekvenser av sjukdom och dödsfall inom hushåll
1998:2 Arbetsmarknadsutveckling och inkomströrlighet – en studie i det tidiga 1990-talets Sverige
1998:3 Arbetskraftsbarometern '98
1999:1 Funktionshindrades situation på arbetsmarknaden – 4:e kvartalet 1998
1999:2 Arbetskraftsprognos 1999 – Utvecklingen till år 2015 enligt två alternativa scenarier
1999:3 Utbildning och efterfrågan på arbetskraft. Utsikter till år 2005
2000:1 Arbetskraftsbarometern '99
2000:2 Utbytbarhet på arbetsmarknaden – Yrken och löner för olika utbildningsgrupper
2000:3 Arbetsförhållanden för kvinnor och män i arbetsledande ställning
2000:4 Arbetskraftsbarometern '00
2001:1 Utbildning och efterfrågan på arbetskraft. Utsikter till år 2008
2001:2 Negativ stress och ohälsa. Inverkan av höga krav, låg egenkontroll och bristande socialt stöd i arbetet
2001:3 Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning – 4:e kvartalet 2000
2001:4 Arbetskraftsbarometern '01
2002:1 Arbetskraftsprognos 2002. Utvecklingen till år 2020
2002:2 Arbetskraftsbarometern '02
2003:1 Arbetsmiljön i små företag
2003:2 Lärens arbetskraft – utvecklingen de närmaste decennierna
2003:3 Funktionshindrades situation på arbetsmarknaden – 4:e kvartalet 2002
2003:4 Ensidigt, upprepat arbete
Arbetsmiljöförhållanden, besvär, sjukfrånvaro, sjuknärvaro
2003:5 Arbetskraftsbarometern '03
2004:1 Utbildning och arbete. Tillskott och rekryteringsbehov för olika utbildningsgrupper till 2010
2004:2 Löneskillnader mellan kvinnor och män i Sverige
2004:3 Fokus på arbetsmarknad och utbildning
2004:4 Arbetskraftsbarometern '04
2005:1 Tungt lyft och annat kroppsligt tungt arbete. Arbetsmiljöförhållanden, besvär, sjukfrånvaro och sjuknärvaro
2005:2 Fokus på arbetsmarknad och utbildning
2005:3 Funktionshindrades situation på arbetsmarknaden – 4:e kvartalet 2004
2005:4 Fokus på arbetsmarknad och utbildning
2005:5 Arbetskraftsbarometern '05
2006:1 Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2005
2006:2 Fokus på näringsliv och arbetsmarknad våren 2006
2006:3 Arbetskraftsprognos 2006. Utvecklingen till år 2030
2006:4 Arbetskraftsbarometern '06
2007:1 Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2006
2007:2 Funktionshindrades situation på arbetsmarknaden – 4:e kvartalet 2006
2007:3 Fokus på näringsliv och arbetsmarknad våren 2007
2008:1 Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2007
2008:2 Fokus på näringsliv och arbetsmarknad våren 2008
2008:3 Arbetskraftsbarometern '08
2009:1 Arbetskraftsprognos 2009. Utvecklingen till år 2030 enligt två scenarier

Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2008

Fokus är en halvårsvis återkommande publikation i serien Information om utbildning och arbetsmarknad (IAM). Den första utgåvan utkom i november 2004.

Denna rapport, som är den tionde i ordningen, innehåller inledningsvis en översiktlig beskrivning av utvecklingen på arbetsmarknadsområdet under det andra halvåret 2008. Huvuddelen av publikationen upptas av två olika artiklar av kommenterande eller analyserande karaktär:

- Sjukskrivningar – delvis ett släktfenomen?
- Gemensamma styrelsemedlemmar ett framgångskoncept? En analys av företagens produktivitets- och sysselsättningsutveckling

ISSN 1654-4366 (online)
ISSN 1400-3996 (print)
ISBN 978-91-618-1490-9 (print)

All officiell statistik finns på: **www.scb.se**
Kundservice: tfn 08-506 948 01

All official statistics can be found at: **www.scb.se**
Customer service, phone +46 8 506 948 01